

KINA:

Vekst, vekst og atter vekst

Verdens mest folkerike nasjon, Kina, har overhørt de fleste råd fra Verdensbankens og IMF's økonomer. Likevel har ett-partistaten i øst klart å iscenesette et økonomisk vekstmirakel verden aldri har sett maken til. Hva er nøkkelen til suksessen? Og kan den kinesiske modellen ha noe å tilføre andre fattige områder i verden?

TEMA: KINESISK ØKONOMI – Side 12-14

FOTO: KEN OPPRANN

KRONIKK:

Erik Reinert om vekst-økonomi

Side 20

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 3 · 2005

Per Emil Lindøe, Norfund-sjef.

Norfund i minus – sjefen fornøyd

Side 4

Kritikk mot Samerådet

Side 5

Ny stor-satsing i Sudan?

Side 6-7

Advarer mot FNs barne-statistikk

Side 18

Tsunami-kroner får båtene på havet

Side 24

USAs viseforsvarsminister Paul Wolfowitz ankommer hangarskipet USS Abraham Lincoln i forbindelse med tsunami-katastrofen i Indonesia.

FOTO: SCANPIX/AP

Hauken har landet

Norske forskere frykter Verdensbankens nye sjef

■ Verdensbanken skal få ny sjef – USAs viseforsvarsminister **Paul Wolfowitz**. Nå frykter norske forskere at verdens mektigste utviklingsorganisasjon i enda større grad skal bli et redskap for amerikansk utenrikspolitikk.

■ – Det bør være et moralsk problem for norske bistandsmyndigheter, som i dag er så knyttet til Verdensbanken, at topplederen er hjernen bak Irak-krigen og en av Bush' viktigste allierte, sier seniorforsker **Benedicte Bull** ved Senter for utvikling og miljø (SUM). Hun tror at Norges arbeid for en mer rettighetsbasert utviklingspolitikk kan bli vanskeligere.

■ Mens Sverige og Tyskland har uttrykt skepsis til Wolfowitz, har Norge valgt ikke å uttale seg om valget av «forsvarshauken» som ny Verdensbank-sjef. Norge kanaliserte i fjor nærmere 1,7 milliarder bistandskroner gjennom Verdensbank-systemet.

Side 8-9

Bistand til Nepal, tross kupp?

AV SHIVA H. ADHIKARI
OG DAGMAR FØRLAND

NEPAL

ETTER KONG Gyanendras maktovertagelse i Nepal har det vært to tydelige synspunkter på dagsorden for bistandssamarbeidet. Det ene er at givelandene bør stanse all støtte til Nepal så lenge landet ikke gjeninnfører demokrati. Det andre er at givelandene bør fortsette sitt samarbeid. Nepal er et av Norges hovedsamarbeidsland for bistand og Norge har hittil fulgt samme linje som mange andre giveland har gjort – nemlig vente-og-se.

India kom først på banen og kritiserte kongen. Det er naturlig at India, som hevder å ha verdens største demokrati, offisielt kritiserer kongens direkte styring i et naboland. India er det eneste landet i regionen som har et fungerende folkelig og veletablert demokrati, og de har hele tida offisielt støttet folkelige demokratier i hele regionen. India er også det landet som har gitt størst militær støtte til Nepal for å bekjempe maoistene, en væpnet politisk gruppe som kjemper for å avskaffe monarkiet i landet. India har nå stanset all militær støtte til Nepal. USA, som nest etter India gir mest militær støtte, har advart Nepal og truer med å stanse all militær og humanitær bistand hvis kongen ikke gir fra seg makten. Storbritannia derimot har fulgt etter India og stanset sin militære støtte og annen bistand.

Det er ikke alltid India og USA er enige om sørsiasiatisk politikk, men denne gangen har USA offentlig sagt at India har en viktig rolle å spille for å etablere demokrati. USA og India ser begge på maoistene som terrorister, og begge har de siste årene gitt militær støtte til myndighetene i form av våpen og trening. Dette har ikke ført frem til en fredelig dialog mellom myndighetene og maoistene i Nepal, men snarere bidratt til å skape enda større avstand mellom partene.

Hittil har verken USA eller India stanset det humanitære bistandssamarbeidet, men advart at de også vil trekke seg fra denne støtten hvis situasjon ikke endrer seg. Skepsisen til det ordinære bistandssamarbeidet har økt i mange EU-land og i Norge. Danmark er foreløpig det eneste landet fra Norden som har stanset

70 prosent av Nepals utviklingsbudsjett finansieres av bistand.

FOTO: BINOD JOSHU, SCANPIX/AP

debatt

sitt bistandssamarbeid. Selv om noen DANIDA-prosjekter fortsatt er i gang, har Danmark trukket seg fra mange store og viktige programmer, blant annet støtten til antikorrupsjonsarbeid. Danmarks ambassadør til Nepal har uttalt til mediene at Danmark ikke kommer til å lage noen ny bistandsavtale med Nepal så lenge demokratiet ikke blir gjenetablert. Sveits har fulgt den samme linjen og stanset sin bistand til Nepal. Det er imidlertid viktig å skille mellom omstendigheter for å yte militær støtte og situasjoner som øker behov for humanitær støtte. Det kan se ut som Nepals samarbeidspartnere på et eller annet vis blander vilkårene for militær støtte og bistand som går til humanitære formål.

NEPAL LIGGER mellom store og sterke naboer som skaper vilkår for Ne-

Norge bør fortsette med bistandsarbeid som går direkte til folk i en kritisk situasjon.

Innlegget er noe forkortet, men kan leses i fullversjon i Bistandsaktuelt debattforum, www.bistandsaktuelt.no

pals politiske retning. India har trent et regionalt toppmøte (SAARC) med å nekte sin deltakelse begrunnet med blant annet den politiske utviklingen i Nepal. Pakistan på sin side har avholdt seg fra enhver kritikk av Nepal fram til nå, og har dessuten tilbudt militær støtte.

India ønsker ikke at Pakistan får militær innflytelse i Nepal, og er også redd for at Nepal får militær støtte fra Kina. India opplever det maoistiske opprøret som en trussel ikke bare for myndighetene i Nepal, men også for India. Det hevdes at ved mange anledninger har nepalske og indiske maoister samarbeidet blant annet med å skaffe våpen og spre sin politiske ideologi. USA har aldri likt maoistisk opprør. I mange sammenhenger har det blitt fremsatt, uten å gi noe grunnlag for påstandene, at maoistene kan ha samarbeidet med USA-fiendtlige fundamentalister i regionen. USA har interesse av å slå ned maoistene militært, og India har allerede skiftet tonen. Situasjonen kan nå fort endre seg. Nepal kan bli nok et land for utkjempelse av «war against terrorism».

NORGE HAR foreløpig protestert mot kongens maktovertakelse, men ikke tatt avgjørelsen med hensyn til fortsatt utviklingssamarbeid. Det er viktig at Norge ser gjennom den politiske retorikken og nøye vurderer stormaktens handlinger og analyserer konsekvensene.

Det maoistiske opprøret er et politisk opprør og har reell støtte fra en del av folket, særlig vest i landet hvor staten har gjort lite eller ingenting for folk. Maoistenes bruk av vold og tvang har gått for langt. Samtidig kan en ikke glemme deres politiske innflytelse i landet. Folks oppslutning om maoistene og deres politiske budskap er betydelig. Militært samarbeid mellom USA, India og Nepal fører neppe til en løsning. Den militære støtten kan forverre konflikten og situasjonen for det nepalske folk. Risikoen er at det nepalske folk sitter igjen med svarteper i et land med militær opptrapping av en konflikt, men mister utviklingsbistanden.

Maoistene har vist vilje til dialog på betingelse av at en tredje part blir aktivt involvert. Maoistene har foretrukket FN i en sånn rolle fremfor USA og India. Verdenssamfunnet, inkludert Norge, bør ikke skjære over forbindelsene, men arbeide for å få nepalske myndigheter i dialog med maoistene heller enn å trekke seg ut.

Tilbake til vent-og-se-strategien. Mange kan være skeptisk til om Norge bør fortsette å støtte et land der kongen har tatt over makten. Det er da viktig å se på hva slags samarbeid man skal satse på og hva slags støtte som gis. Et land i krise trenger like mye humanitær bistand som før. Nå er tiden inne for å støtte demokratiske krefter og minimalisere folks frykt og risiko i en periode demokratiske institusjoner i landet ikke fungerer som de skal. Norge bør fortsette, som mange frivillige organisasjoner allerede har gitt uttrykk for, med bistandsarbeid som går direkte til folk i en kritisk situasjon. Samtidig er det viktig at Norge uavhengig av store lands politikk støtter demokratiske krefter i landet.

Shiva H. Adhikari er fra Nepal, har studert mange år i Norge og har en mastergrad fra Noragric.

Dagmar Førland har tidligere arbeidet i Nepal for FAO og som forsker fra NTNU. For tiden er hun stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Rwanda.

Følg bistandsdebatten på nett!

www.bistandsaktuelt.no. På våre nettsider finner du denne gang:

Kapitaleierne og de andre

AV PER RANESTAD OG ELIN ENGE, RÅDGIVERE I NORSK FOLKEHJELP

Dette innlegget er et tilsvarende statssekretær Olav Kjørvens innlegg om Hemando de Soto i Bistandsaktuelt nummer 01/2005.

Tro og uformell sektor

AV SVEN ERIK SVENDSEN, PROFESSOR VED NTNU

Også Svendsens innlegg er en motreaksjon til statssekretær Olav Kjørvens innlegg.

Bedre beskyttelse mot handel med barn

AV TURID HEIBERG, SPESIALRÅDGIVER REDD BARNA

Heiberg mener det er langt igjen før barn i praksis blir beskyttet mot utnyttning som seksuell handel.

Asia trenger langsiktig næringsutvikling

AV PER EMIL LINDØE, ADM. DIR NORFUND

Lindøe peker på hvordan man to måneder etter tsunamien ser tydeligere de langsiktige konsekvensene av flodbølgen og behovet for direkte investeringer.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 3/05 – 8. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Jon Bech

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Ellen Hofsvang
ellenhofsvang@online.no
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 05 72

E-post annonser:
gz@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
Odysse reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #6121

Trykk:
Nr 1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.no
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgever:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 5. april 2005

Opplag – denne utgaven:
14 000 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«FN-sekretariatet i New York har 38 etasjer. Hvis 10 etasjer forsvant, ville ikke det bety noen verdens ting.»

John R. Bolton, USAs nye FN-ambassadør. Dagbladet, 10. mars 2005.

Bistands-speak

LEDER

Alle fagmiljøer har sin egen terminologi og sitt eget språk. Tenk bare på legevitenenskapen eller databransjen. Kravet til presisjon og omforent fagterminologi gjør dette nødvendig. Men det bidrar samtidig til å skape et skille mellom de som behersker «stammespråket» og de som faller utenfor, et skille mellom «oss» og «de andre».

Også bistandsbransjen har sin egen terminologi. Bransjens yppersteprester bestemmer til enhver tid hva som er korrekte termer og begreper. De som ikke følger med, eller bruker ord og uttrykk som ikke er moteriktige, kommer lett på sidelinjen. Enkelte uttrykk er kommet for å bli, andre kommer inn i terminologien og språket – for etter kortere eller lengre tid å forsvinne ut i glemselens mørke.

Mye av bistandsspråket har vært og er preget av engelske uttrykk og begreper. Noen benytter tidligere betegnelsen «Norad-norsk» for å beskrive dette fenomenet. I mange bistandsdebatter er det en språklig lapskaus av norske og engelske uttrykk. I stedet for dagsorden, snakkes det om agenda. Man gir ikke tilbakemelding, men feedback. Det tales ikke om giveland, men donor countries. Og hvorfor snakke om kapasitetsutnyttelse når man heller kan si capacity utilisation? Og er det ikke greiere å bruke feasibility study enn den «sidrumpete» norske betegnelsen forundersøkelse?

Dette blandingsspråket er i stor grad et resultat av språklig latskap. Det er så mye lettere (og mer imponerende?) å benytte ord fra den internasjonale bistandsdebatt, eller fra Verdensbankens, OECDs og FN-systemets engelskspråklige publikasjoner.

En annen form for språklig latskap er mylderet av forkortelser. Et tilsvarende fenomen gjør seg gjeldende på andre områder som opererer internasjonalt. Men hvem utenom «bistandsmenigheten» vet at PRSP står for fattigdomsstrategidokument og at FGM betegner kjønnslemlestelse? bare for å ta to tilfeldige valgte eksempler.

Også her bidrar man til å skape kommunikasjonsbarrierer mot de som ikke til daglig sysler med slike spørsmål. Skal vi få en bred og innsiktsfull debatt omkring ulike bistandspolitiske spørsmål, er det viktig at vi er bevisste også på språkbruk. Ting kan i de fleste sammenhenger sies på enkelt og godt norsk uten bruk av utenlandske ord og begreper som er ukjent for de fleste.

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Se også Zimbabwe-artikkel side 15.

Mugabes tidligere valgkampgeneral – nå som uavhengig kandidat.

FOTO: SCANPIX/AFP

Harares svar på «komiske Ali»

rett på sak

HVEM:
Jonathan Moyo

HVA:
Tidligere informasjonsminister i Robert Mugabes regjering

HVORFOR:
Moyo har brutt med regjeringspartiet like før valget i Zimbabwe

Som student var han en arg kritiker av Robert Mugabes regime i Zimbabwe. Få år senere var han plutselig Mugabes «propagandaminister». Men nå har Jonathan Moyo gjort en ny helomvending.

• TONE BRATTELI

Før Moyo trådte inn i maktens innerste sirkler i 2000, skrev han om Mugabe i Zimbabwe Mirror: «Hans uhyggelige tilbøyelighet til å skyte seg selv i foten er blitt et nasjonalt problem som krever øyeblikkelig handling.» Vennene var naturlig nok i sjokk da han uventet ble utpekt som kampanjesjef for Mugabes parti ZANU-PF under valget i 2000. Moyo bidro med å karakterisere politiske motstandere som «utbrente, skamløse opportuniste».

Da arbeidsnarkomanen Moyo først var kommet inn i varmen klatret han raskt inn i informasjonsministerposten og tok sete i ulike partistyrer.

Stopp pressen. Den energiske Moyo satte raskt blikket på medielovgivningen. Gjennom Access to Information and Protection of Privacy Act (AIPPA) fikk han det verktøyet han trengte til å torturere og fengsle journalister, stenge nyhetsrom og drive propaganda av hjertens lyst i statseide fjernsynskanaler og aviser. Han pådro seg et langt mer urovekkende tilnavn enn sin kollega i Irak (Komiske Ali), nemlig «Mugabes Goebbels» – eller «den mest hatete mannen i Zimbabwe».

Om hans handlinger ikke hadde hatt så alvorlige konsekvenser, er det også mulig å spore et litt komisk skjær over Moyo. Hans uttalelser er helt på linje med Ali når det er snakk om troverdighet. Men han var mektig.

I 2001 fikk han for eksempel hundrevis av mennesker til å demonstrere i gatene i Harare for stengning av den eneste virkelig uavhengige stemmen som var igjen – avisen Daily News. Demonstrantene beskyldte redaktøren for å være upatriotisk, og Moyo var på statsfjernsynet og advarte denne folkefienden. Få timer etter ble trykkeriet til Daily News bombet.

De ti verste. Moyo bidro sterkt til at Zimbabwe har en plass blant verdens ti «verstinger» når det gjelder uavhengige media. Journalister er satt bak lås og slå. Utenlandske journa-

lister er utvist fra landet. Propagandaapparatet skal ikke forstyrres fram mot valgdagen. Opposisjonen skal ikke få mange smuler av mediekaka.

Men så skjer det altså – i november i fjor. Mugabe hadde utpekt Joyce Mujuru til den første kvinnelige visepresidentkandidat i Zimbabwe – en kvinne som er kalt «blodtørstig» etter det håndverket hun utviste som geriljaleder. Til nominasjonsmøtet hadde Moyo med seg ti lokale partiledere som ville støtte en annen kandidat. De ble satt på gangen alle sammen.

Fiende nummer en. Med et pennestrøk mistet Moyo ministerstolen, pampevervene, bil, sjåfør, livvakter, to gårder og en lodge. Det som skjedde regnes som den største splittelsen i ZANU-PF siden partiet kom til makta ved uavhengigheten i 1980. Muga-

”
Med et pennestrøk mistet Moyo ministerstolen, pampevervene, bil, sjåfør, livvakter, to gårder og en lodge.

be har gitt løfte om at han skal ødelegge sin troløse sønn som han nå omtaler som «fiende nummer én».

Moyo har kvittert med å si at det var han som reddet ZANU-PF fra å kollapse ved valget i 2000. Nå sammenlikner han partiet med et synkende skip som er i ferd med å grunnstøte fordi kapteinen er forlatt av sitt mannskap.

I begynnelsen av mars erklærte Moyo at han stiller til valg i sitt hjemdistrikt Tsholotsho mot opposisjonskandidaten fra Movement for Democratic Change og en kvinne nominert av ZANU-PF. Og selv om journalistene hater ham, er det ennå for tidlig å avskrive den tidligere informasjonsministeren. For propaganda er noe han kan.

I sitt distrikt har han betalt stipender til «intelligente elever» og kjøpt nye laken til det lokale sykehus. Plakater av Moyo finnes overalt og han har også sørget for å dele ut gratis musikk-kassetter med sin nye valgkampsang. «Moyo fikk en heltemottakelse» skriver avisen The Standard 13. mars i år i sin dekning av valgkampmøtet i Tsholotsho.

Så spør det om det er nok. For Mugabes brutale maktapparat – som han har vært med å bygge opp – har han mistet.

SISTE: Valgresultatet foreligger. Moyo har, som eneste uavhengige politiker, fått plass i nasjonalforsamlingen.

Norfund i minus

...men sjefen gleder seg over høy aktivitet i fattige land

Norfunds årsresultat for 2004 viser et underskudd på 9,2 millioner kroner, etter overskudd de tre foregående årene. Fondssjefen er likevel strålende fornøyd med årets oppnådde resultater.

• ELLEN HOFVANG

– 2004 var et meget bra år, vil jeg si. Det sentrale for Norfund er hva vi får til i utviklingslandene. Årsresultatene vil naturlig svinge i en oppstartsfase, sier Norfunds administrerende direktør Per Emil Lindøe.

Han viser til at Norfund har hatt stor aktivitet i 2004, blant annet gjennom fulltegningen av tre regionale afrikanske fond og etableringen av et nytt fond i Sørøst-Asia. At årsresultatet landet på minussiden skyldes i hovedsak lav rente og lav dollarkurs i forhold til tidligere år, forklarer direktøren. Et overskudd på 47 millioner kroner i 2003 er snudd til et underskudd på 9,2 millioner i 2004.

Solid kapitalbase. I 2004, som året før, fikk Norfund overført 485 millioner kroner fra staten til nye investeringer, og samlet kapitalbase er nå på solide 2,3 milliarder kroner, ifølge årsrapporten for 2004. I bistandsbudsjettet er det avsatt samme sum også for 2005, fordelt på om lag 144 millioner kroner i tapsavsetning og 341 millioner kroner i grunnfondskapital.

Umulig MUL. Målet om at en tredel av Norfunds midler skal investeres i de minst utviklede landene (MUL), har fondet foreløpig ikke klart å

Roseproduksjon i Uganda er på Norfunds liste over investeringer. FOTO: NORFUND

oppnå. MUL-andelen sank fra over 30 prosent i 2003 til 26 prosent i 2004.

– Sammenlignet med andre lands tilsvarende fond har vi en meget høy andel i de minst utviklede landene. Tar vi med investeringer i de andre norske samarbeidslandene i tillegg til MUL, er vi oppe i 59 prosent, forklarer Lindøe. Han understreker samtidig at det arbeides for å øke MUL-andelen.

– Jeg skulle gjerne sett at denne andelen var høyere, og vi jobber langsiktig med dette, sier han.

Det kan ikke ta så veldig lang tid, dersom Norfund skal oppfylle Stortingets forventninger. «Norfund skal sørge for at minst en tredel av investeringene finner sted i MUL», heter det i bistandsbudsjettet for 2005.

Utvider fra Afrika til Asia. Nesten halvparten av Norfunds investerte midler er investert i fond. Sammen med britiske Actis LLP (tidligere CDC) eier Norfund fondsforvalt-

ningsselskapet Aureos, som forvalter 16 regionale fond og retter seg inn mot investeringer i små og mellomstore bedrifter i utviklingsland. Norfund investerer også direkte i disse underliggende fondene, til nå særlig konsentrert om Afrika. I 2004 ble det investert i et Aureos-fond for Sørøst-Asia, særlig Mekong-regionen. Det er også etablert et fond for Sri Lanka, som skal inngå som en del av et planlagt Aureos-fond for Sør-Asia.

Per Emil Lindøe mener det er et like stort behov for den typen kapital Norfund kan bidra med i Asia som i Afrika.

– Det er et enormt behov for kapital til investeringer i regi av små og mellomstore bedrifter i disse områdene, sier Lindøe.

Fornybar vannkraft. Fornybar energi skal være et viktig område for Norfund. I praksis dreier dette seg om investeringer i vannkraftanlegg i regi av SN Power Invest som de eier sammen med Statkraft. I 2004 har selskapet investert i anlegg i India og Uganda. Kraftverk som SN Power kjøpte i Peru har kastet lite av seg på grunn av tørke, ifølge årsrapporten.

Lindøe sier Norfund på sikt også vil se på andre fornybare energikilder, men at man ikke har noen konkrete investeringer planlagt for øyeblikket.

– Vi arbeider tett med norske myndigheter når det gjelder klimapolitikken, og vil se hvordan inngåtte klimaavtaler kan gjøre energikilder som for eksempel solenergi lønnsomme, sier Lindøe.

Satser i Angola. Fjoråret markerte også starten på en nysatsing i Angola. Her har Norfund etablert forvaltningsselskapet Angola Capital Partners (ACP), sammen med det statlige angolanske oljeselskapet Sonagol og banken Banco Africano de Investimentos.

– Angola har store muligheter for positiv utvikling. Landet er

enormt rikt på naturressurser, sier Per Emil Lindøe.

Veto mot korrupsjon. Gjennom et investeringsfond skal engasjementet i Angola bidra til å utvikle små og mellomstore bedrifter, i et land der svært mye av investeringene går inn i offshore petroleumsvirksomhet. Lindøe har tro på at selskapet skal klare å unngå å bli viklet inn i korrupsjon i det vanskelige landet:

– Vi sitter helt sentralt plassert og kan nedlegge veto dersom det er nødvendig. Etableringen av fondet sammen med Sonagol er et langt skritt framover når det gjelder innsikt og gjennomsiktighet, slår han fast.

INVESTERINGER

■ **Strategiske investeringer:** 27 prosent av investerte midler. Først og fremst SN Power invest, et selskap Norfund etablerte i 2002 sammen med Statkraft.

■ **Fond:** 47 prosent av investerte midler. Først og fremst 16 regionale fond under Aureos, med en forvaltningskapital på over 380 millioner dollar.

■ **Direkte investeringer:** 15 prosent av investerte midler. To avtaler ble inngått i 2004, med henholdsvis Nicafish i Nicaragua og GrameenPhone i Bangladesh.

■ **Finansinstitusjoner:** 11 prosent av midlene. I 2004 ble det blant annet inngått låneavtale med Latin American Agribusiness Development Cooperation, og investert i den ugandiske banken DFCU.

DETTE ER NORFUND

■ Statlig fond for investeringer i utviklingsland. Formålet er å skaffe til veie kapital og slik bidra til investeringer og økonomisk utvikling. Investeringene skal være kommersielle, men med siktemål å bidra til fattigdomsreduksjon.

■ Etablert i 1997, erstattet tidligere låne- og investeringsordninger under Norads næringslivsordninger. Overtok låneporteføljen fra Norad fra 2001.

■ Styre: Arve Johnsen (styreleder), Grete Faremo, Borger A. Lenth, Erik Århus og Gunn Wenche Andersgaard.

”

Jeg skulle gjerne sett at de fattigste landenes andel av investeringene var høyere.

Per Emil Lindøe, Norfunds administrerende direktør.

NØKKELTALL I NORFUND

(millioner kr)

	2004	2003	2002	2001	2000
Resultat	-9.2	47,7	36	27	3
Tilført kapital fra eier	485	485	395	225	150
Kapitalbase* (31.12.)	2 361	1 905	1 400	1 010	543

(*Bokført egenkapital på 2 229 millioner norske kroner, samt antatt verdi av låneporteføljen som Norfund overtok fra Norad 01.01.01.)

Kilde: Norfunds årsrapport 2004

Hilde Frafjord Johnson på listen over mulige UNDP-sjefer

• ELLEN HOFVANG OG LIV R. BJERGENE

Den norske utviklingsministeren er én av seks kandidater Kofi Annan har listet som aktuelle til stillingen som ny leder for FNs utviklingsprogram, UNDP. Hilde Frafjord Johnson får konkurranse fra to europeere og kandidater fra Japan, Kuwait og Tyrkia.

Håp om rask prosess. Britenes kandidat, Baroness Valerie Amos, leder det britiske overhuset og er tidligere utviklingsminister.

Fawaz Al Sultan er fra Kuwait, og er tidligere president for Interna-

tional Fund for Agricultural Development (IFAD) i Roma.

Kemal Dervis er fra Tyrkia. Den tidligere tyrkiske finansministeren har også vært visepresident i Verdensbanken.

Kaoru Ishikawa fra Japan er generaldirektør for økonomikontoret i det japanske Utenriksdepartementet.

Fra Nederland stiller Ad Melkert, tidligere sosialminister og nederlandsk direktør i Verdensbanken.

De seks kandidatene må gjennom minst to intervjuer – først av et panel bestående av høytstående

Avisen hevder britene støtter Wolfowitz som Verdensbanksjef, mot at USA støtter Amos som UNDP-sjef.

ende FN-tjenestemenn, deretter med FNs generalsekretær Kofi Annan og hans nestkommanderende Louise Fréchette.

Etter det Bistandsaktuelt får opplyst, jobbes det nå intenst for at dette skal skje så snart som mulig, slik at Mark Malloch Browns etterfølger kan være på plass innen 1. mai – i god tid før FN-toppmøtet i september. Klarer en ikke denne tidsfristen, taler mye for at prosessen blir utsatt til etter toppmøtet.

Spekulasjoner. UNDP-kilder sier til Bistandsaktuelt at Frafjord Johnson framstår som den mest kompetente

på utviklingssiden, men at hun stiler svakere når det gjelder det å skulle lede en så stor organisasjon som UNDP. Kemal Dervis trekkes fram som en meget sterk kandidat. Den britiske avisen Evening Standard hevder at Tony Blair og George Bush har inngått en avtale om at britene støtter Paul Wolfowitz som Verdensbanksjef, mot at USA støtter Valerie Amos som UNDP-sjef. Det spekuleres også i at USA «skylder» Storbritannia denne posten, som takk for hjelpen i Irak-krigen.

Så gjenstår det bare å se hvem Kofi Annan velger.

Samerådet får kritikk

Få resultater av urfolkssamarbeid i Afrika, konkluderer evaluering

Samerådet har vært mer opptatt av å få kontorene til å fungere enn av å sette viktige rettighets spørsmål på dagsorden. Mer burde vært oppnådd på tre år, fastslår en uavhengig evaluering av rådets to Afrika-prosjekter. Urimelig kritikk, svarer Samerådet.

URFOLK

• SYNØVE ASPELUND

Samerådet ble for snevre i samarbeidet og glemte de store linjene, sier forsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt Axel Borchgrevink. Han har ledet arbeidet med evalueringsrapporten, som setter et kritisk søkelys på det Norad-finansierte samarbeidet mellom den norske avdelingen av Samerådet og de to urfolksorganisasjonene OIPA (The Organization of Indigenous Peoples of Africa) i Tanzania og FPK (The First People of Kalahari) i Botswana.

Mer teknikk enn politikk. I begge prosjektene har mye dreid seg om å etablere kontorer og få til administrative rutiner, mens mer strategiske spørsmål knyttet til organisasjonsutvikling har blitt satt til side, heter det i rapporten. Ved å fokusere mer på teknikk enn politikk, har man glemte de egentlige årsakene til hvorfor man valgte å støtte disse organisasjonene - nemlig å styrke urfolks rettighetsarbeid.

- Samene har selv kjempet for sine rettigheter og skjønner hvor skoen trykker for andre urfolk. Dette kan skape tillit og jeg tror det ligger et stort potensial i urfolk-til-urfolk-samarbeid. Likevel krever bistand alltid en stor grad av profesjonalitet, og her har Samerådet en vei å gå, sier Borchgrevink.

NUPI-forskeren har erfaring fra andre urfolksprosjekter og mener Samerådets arbeid i Afrika burde gitt flere resultater på de knappe tre årene det har pågått.

Dårlig oppfølging. I tillegg til et for snevert fokus, kritiseres Samerådet for dårlig oppfølging av prosjektene. Både OIPA i Tanzania og FPK i Botswana er svake organisasjoner som blant annet har slitt med personalproblemer. OIPA ønsker å være en paraplyorganisasjon for urfolk i

Et barn av Sanfolket i Botswana sitter hos sin mor. Det er denne folkegruppen, som hevdes å være verdens eldste nålevende stamme, som Samerådet har støttet. FOTO: SCANPIX/EPA/KIM LUDBROOK

hele Afrika, men har ikke klart å definere hva de mener med urfolk. Rekrutteringen er derfor både skjev og tilfeldig. Ambisjonene er store, men så langt er OIPA en nokså usynlig organisasjon med dårlig fungerende administrasjon.

FPK jobber for San-folket i Botswana og har en klarere visjon for arbeidet sitt, men organisasjonen er likevel splittet i synet på hvor fokuset skal være. San-folket er spredt over hele landet, og språkforskjeller og lav utdanning gjør organisasjonsarbeidet vanskelig. I tillegg kommer spenninger internt i styret, og mellom styret og ansatte. I rapporten heter det at støtten fra Samerådet har holdt FPK i live, men ellers ikke styrket organisasjonen.

Samerådet hadde et vanskelig utgangspunkt. Likevel burde de fått til en bedre dialog og grepet mer inn, ifølge Axel Borchgrevink:

- Det var mangelfull kontakt på mange felter og det burde vært sterkere vilje til å gå dypere inn i situasjonen organisasjonene befant seg i.

«Negativ og urimelig kritikk». Samerådet mener rapporten er altfor negativ, og at det er urimelig å kritisere organisasjonen for å ha et snevert, teknisk fokus.

- Å bygge opp kompetanse i en organisasjon tar lang tid. I Samerådet brukte vi minst ti år på å bli en sterk og selvstendig organisasjon, og vi er ikke spesielt overrasket over at arbeidet i OIPA og FPK ikke er kommet lenger, sier Gunhild Buljo, avdelingsleder for urfolksarbeidet i Samerådet. Fra sitt hjemmekontor i Kautokeino har hun vært koordinator for samarbeidet.

At rapporten er så negativ mener hun er knyttet til hvem som er blitt intervjuet. Ifølge Buljo er andre aktører enn urfolk blitt lyttet mest til.

Alkohol-trøbbel. Samerådet synes også kritikken om dårlig oppfølging av prosjektet er urettferdig.

- Vi har ryddet opp i problemer så snart vi har fått vite om dem. Spesielt i Tanzania har det tatt tid før vi har fått høre om det som ikke har fungert. Alkoholproblemer blant

”

Samerådet glemte de store linjene.

Axel Borchgrevink, NUPI-forsker.

”

Å bygge opp kompetanse i en organisasjon tar lang tid.

Gunhild Buljo, leder for urfolksarbeidet i Samerådet.

ansatte har for eksempel vært en vanskelig sak å rydde opp i, og dette er et av flere forhold som ikke kommer fram i rapporten, sier avtropsende president i Samerådet Geir Tommy Pedersen. Han har vært sentral i oppfølgingen av samarbeidet.

For passive. Samerådet understreker at de har vært opptatt av nettopp å ikke blande seg for mye inn.

- Vi har vært bevisste på å ikke ha en «ovenfra-og-ned-holdning». Det bør være rom for å prøve og feile og rette opp ting på egen hånd, sier Gunhild Buljo. Evalueringsrapporten gir Samerådet ros for å sette mottakeransvar foran kondisjonalt, men mener likevel at Samerådet burde hatt en mer aktiv rolle siden de afrikanske urfolksorganisasjonene var så svake.

Norad kutter. Norad har valgt å følge anbefalingene i evalueringsrapporten. Det betyr at Samerådet ikke får støtte til videre samarbeid med OIPA i Tanzania, mens Botswana-prosjektet kan fortsette med Norad-støtte i 2005. Samerådet har anket avslaget, som nå behandles på nytt av Norad.

- Det er drastisk å plutselig kutte all støtten til en fattig organisasjon. Alle i Norad burde være klar over at det tar tid å få i gang en rettighetsorganisasjon. Vi i Samerådet hadde ikke forventet at alt skulle være i orden i løpet av to og et halvt år, sier Gunhild Buljo, som selv har åtte års fartstid fra Norad.

Uenige om «grep». - Vi er helt enige i at det tar tid. Det vi er uenige med Samerådet om er hvilke grep som nå må tas for å få samarbeidet til å fungere bedre, sier avdelingsdirektør Ingunn Klepsvik i Norad. Norad holder på å utarbeide egne kommentarer til evalueringsrapporten.

- Rapporten står utelukkende for konsulentens regning. Norad synes rapporten bare delvis gjenspeiler de store vanskelighetene som er knyttet til noe så nytt og uprøvd som urfolk-til-urfolk-samarbeid. Mye av kritikken i rapporten er spørsmål som Norad og Samerådet har diskutert hele veien, og som vi fortsatt vil ha en dialog om, sier Klepsvik.

notiser

Feil tall fra Atlas-alliansen

I forrige utgave av Bistandsaktuelt sto det at Atlas-alliansen har hatt en vekst i antall ansatte fra 40 til 73 fra 2000 til 2005. Disse tallene er feil. I 2005 jobber ca 32 personer med bistand i alliansens sekretariat og organisasjoner. Da er både heltids- og deltidsstillinger talt med. I de gale tallene, som Atlas-alliansen selv hadde avgitt, hadde man regnet med en gruppe til-litsvalgte som jobber frivillig og gratis i ulike sammenhenger. Siden 2000 har det vært en vekst på 4 stillinger.

Mosambikanske soyabønner til Norge

Som første forsendelse i Felleskjøpets prosjekt om soyainnkjøp fra de minst utviklede landene (MUL-land), ankom nylig 90 tonn med soyabønner fra Mosambik. Hittil har importen av soyabønner skjedd fra Brasil i regi av Lilleborg Fabrikker. Innføringen av nulltoll og kvotefrihet på alle varer fra MUL-landene 1. juli 2002, har muliggjort import av soyabønner direkte fra et land som Mosambik. Samarbeidsprosjektet mellom Felleskjøpet, Norad og den norske ambassaden i Mosambik rundt soyaimport har pågått et par års tid. Målsettingen er årlig å importere 50.000 tonn.

Tøft for journalister i Nepal

Etter at Nepals kong Gyanendra erklærte unntakstilstand 1. februar i år og plasserte ut soldater i landets nyhetsredaksjoner, har en rekke journalister og redaktører blitt arrestert for å ha brutt reglene for hva som er tillatt å publisere. Mange andre er blitt forhørt eller har fått kontorer og hjem ransaket. Nylig trosset 200 journalister regjeringens forbud mot demonstrasjoner da de marsjerte gjennom gatene i hovedstaden Katmandu og krevde pressefriheten gjenopprettet.

- Vi vil fortsette vår kamp til det er full pressefrihet i Nepal, sa leder for Nepals journalistlag, Tara Nath Dahal, i forbindelse med demonstrasjonen. (BBC)

Over 100 millioner hjemløse

Ifølge FNs spesialrapportør for tilfredsstillende boliger, Miloon Kothari, mangler globalt over 100 millioner mennesker et sted å bo, mens én milliard lever i boliger med for dårlig standard. For utviklingslandene er økningen i slumområder og tvangsforflytninger hovedproblemet. Bare i India ble over 80.000 hus ødelagt i løpet av november i fjor og i januar i år, og over 300.000 mennesker ble hjemløse. (UNWire)

Sør-Sudan slåss for givernes gunst

Stor spenning foran giverlandskonferansen i Oslo

RUMBEEK/OSLO (b-a): Sør-Sudan håper på et gjennombrudd når giverlandene samles i Oslo i april. Til nå har givne vært trege med å spytte lovede midler i kassen til gjenoppbygging av det krigsherjede landet. I stedet har pengene gått til nødhjelp i Darfur.

SUDAN • BIBIANA DAHLE PIENE
Rumbek, februar 2005: Under et tre utenfor den provisoriske leiren med ørsmå hytter av palmeblader sitter nibarnsmora Nura Ssawa (41) og venter på bedre tider. Det er over et halvt år siden hun gikk den lange veien hjem til Sør-Sudan, etter 19 år i en flyktingleir utenfor Khartoum. Freden var kommet.

Den 21 år lange borgerkrigen mellom Nord- og Sør-Sudan raserte landsbyen hennes. Alle slektningene er borte. Nura har ikke annet enn det hun går i, og troen på at gud vil være god. Men hjelpen hun og de andre 400 flyktingene i leiren så langt har fått, begrenser seg til et kokkar, en skje og et teppe, og en sekk sorghum i måneden. Det er langt fra nok til å fø familien.

– Jeg har greid meg så vidt til nå ved å samle ved i skogen og selge på markedet. Men nå har jeg ødelagt armen min. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre, sier Nura til Bistandsaktuelt.

Sint Garang. Nura er bare én av mange tusen fordrevne som nå vender tilbake til Sør-Sudan. Hver uke ankommer det 1500 nye, anslår hjelpeorganisasjonene. I løpet av dette året vil trolig så mange som 500 000 krigsflyktninger reise hjem til landsbyene sine. Men hva vender de tilbake til?

– Å si at lite er gjort for flyktingene er en kraftig overdrivelse. Ingenting er gjort!, sier SPLM-leder og Sudans kommende visepresident John Garang de Mabior sint til Bistandsaktuelt.

Også utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson er sint.

– Dette har jeg advart FN om i ett år. Likevel har de ikke gjort noe, sier hun.

Må slåss om vann. Mangelen på rent vann er blant de største problemene som trenger en rask løsning. En rapport fra 2004 viser at bare 27

Nura Ssawa (41) venter på bedre tider. Det er over et halvt år siden hun gikk den lange veien hjem til Sør-Sudan.

ALLE FOTO: BIBIANA D. PIENE

Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson har opparbeidet seg et godt forhold til Sudans sjefforhandler Ali Osman Taha.

prosent av sørsudanere har tilgang til rent vann, og de mange tusener som nå vender hjem øker trykket.

7000 vannpumper og brønner er det befolkningen på om lag åtte millioner mennesker har å dele på. Det er mer enn 1100 mennesker per brønn. Dessuten er til enhver tid halvparten av pumpene ute av stand på grunn av manglende vedlikehold, skriver FNs nyhetstjeneste IRINnews. Dermed må folk bruke vann fra usikre kilder. Det betyr langt større risiko for vannbårne sykdommer som diaré og guineaorm.

– Mangelen på rent vann har enorme sosiale kostnader, sier Wendy Chamberlin, FNs fungerende høykommissær for flyktninger.

Allerede i dag er konsekvensene tydelige: Sudan er blant landene som har størst dødelighet for barn

under fem år. Hvert fjerde barn dør. Og over 20 prosent av disse dør av vannbårne sykdommer som diaré.

Mangler penger. En knapp kilometer bortenfor leiren til Nura summer Afex-leiren, der hjelpearbeiderne holder til, av hektisk aktivitet. På ett år har den amerikanskdrivne leiren vokst til det tredobbelte; det er her «alle» vil være. Her er det verken mangel på mat eller drikke. Derimot er det mangel på penger til å hjelpe den lutfattige befolkningen i Sør-Sudan.

Ifølge FN trengs det i år 600 millioner dollar (nærmere 4 milliarder kroner) for å dekke de mest akutte behovene i Sør-Sudan. Men til nå er det bare kommet inn under fem prosent av de sårt tiltrengte midlene – 27 millioner dollar.

– Så langt er vi ekstremt underfinansiert, bekrefter nestleder for FNs nødhjelpskontor i Khartoum, Gemmo Lodesani, til Bistandsaktuelt.

– Dette gjelder særlig for Sør-Sudan. Der er det akutt behov for penger til absolutt alt – helse, skoler og veier, og ikke minst til å hjelpe alle flyktingene som kommer.

Da FNs visegeneralsekretær og nødhjelpskoordinator Jan Egeland besøkte Sudan i mars, ble han sjokkert over den manglende giverviljen for Sør-Sudan.

– Vi trenger penger og vi trenger dem nå, slo Egeland fast.

Kontrast til Darfur. Kontrasten var også slående for en gruppe representanter for giverlandene som besøkte Sudan i midten av mars, ledsaget av FN:

I Darfur, der en politisk løsning

Halvannen «tsunami» i bistand til Sudan?

• BIBIANA D. PIENE
Sudan kan bli et av de største mottakerlandene for norsk bistand de neste årene. Når giverlandene møtes rundt forhandlingsbordet i Oslo den 11. og 12. april, er norske myndigheter beredt til å legge en anselig sum penger på bordet til gjenoppbyggingen av det krigsherjede landet.

Den nøyaktige summen blir først offentliggjort på giverlandskonferansen. Men tidligere er det kommet signaler fra Utenriksdepartementet om at bistanden kan komme til å bli rundt halvannen gang større enn det som ble gitt etter flodbølgekatastrofen i Sør-Asia. Det kan bety en sum i størrelsesorden 1,5 milliarder kroner fordelt over en

Bistanden kan komme til å bli rundt halvannen gang større enn det som ble gitt etter flodbølgekatastrofen.

periode på minst to år.

UD vil imidlertid ikke kommentere dette i forkant av konferansen.

– Størrelsen på vår bistand vil offentliggjøres på giverlandskonferansen, sier informasjonssjef Espen Gullikstad.

– Kan det bli aktuelt å gjøre Sudan til et formelt samarbeidsland for norsk bistand?

– Det spørsmålet kan ikke besvares nå, svarer Gullikstad.

Norge, med utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson i spissen, har spilt en svært sentral rolle i å få fredsavtalen mellom den sørsudanese geriljabevegelsen SPLM og myndighetene i Khartoum på plass. Gulroten som både Norge og øvrige giverland viftet med for å få slutt på

den lange og blodige borgerkrigen, var en kraftig opptrapping av bistanden til Afrikas største land.

Til giverlandskonferansen, som skal åpnes av ingen ringere enn dronning Sonja, kommer representanter fra en lang rekke land og organisasjoner. Blant de mest kjente er FNs generalsekretær Kofi Annan, visegeneralsekretær Jan Egeland, USAs viseutenriksminister Robert Zoellick, UNICEF-leder Carol Bellamy, foruten Sudans visepresident Ali Osman Taha og SPLM-leder John Garang. Fra norsk side stiller statsminister Kjell Magne Bondevik, utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson og utenriksminister Jan Petersen.

Stadige overgrep i Darfur

synes langt unna, kommer massive mengder hjelp fram til nærmere to millioner mennesker som er fordrevet til flyktningleirene. I Sør-Sudan, der en fredsavtale er på plass, er det en akutt mangel på penger.

Denne kontrasten ble grundig påpekt av SPLM under et forberedende givermøte i Roma i mars.

- Vi har levd opp til forventningene om å skape fred. Nå må det internasjonale samfunnet levere det de har lovet, ellers kan krigen meget vel bryte ut igjen, var det krystallklare budskapet fra den tidligere geriljabevegelsen.

Giverne til Oslo. Håpet er at giverne vil legge drøyt 16 milliarder kroner på bordet på det store giverlandsmøtet for Sudan, som skjer i Oslo den 11. og 12. april. Men en drøy uke før konferansen er det ingen som tør å spå hvor mye penger giverne vil love til gjenoppbyggingen av Afrikas største land.

- Kanskje giverne kommer på banen på konferansen, eller kanskje de vil vente på at den nye regjeringen i Sudan skal konstituere seg i juni. Men vi håper og tror at ting vil skje raskere utover våren, sier Lode-sani.

- Hvilken betydning har situasjonen i Darfur for givernes vilje til å gi store summer til Sudan nå?

- Jeg tror ikke Darfur vil stanse hjelpen. Giverne kjenner meget vel viktigheten av å støtte fredsavtalen. Uten støtte, er det stor fare for at den blir underminert, understreker han.

Intet hinder. Også utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson mener at Darfur formelt sett ikke er noe hinder for å komme i gang med gjenoppbyggingen.

- Det er fullt mulig å tilpasse givertilsgn slik at behovene for gjenoppbygging i krigsrammede områder ivaretas. Det er ikke generell støtte til regjeringen (i Khartoum, red.anm.) det legges opp til, bistanden skal kanaliseres gjennom flergiverfond administrert av Verdensbanken. Dette berøres ikke av sanksjonsspørsmålet, understreker hun overfor Bistandsaktuelt.

Samtidig er faren tilstede for at folket i Sør-Sudan blir «gisler» for konflikten i Darfur, erkjenner ministeren.

- Darfur kan selvsagt påvirke giverviljen, men jeg håper at sørsudanerne som har levd i borgerkrig ikke nå blir taperne. Da blir de ikke bare

John Garang ledet frigjøringshæren. Nå blir han Sudans visepresident.

«gisler», manglende bistand kan også føre til ny spenning og uro i Sør og sette fredsavtalen i fare. Derfor er det viktig å avholde giverkonferansen nå og oppfordre giverne til å stille opp, fastslår Frafjord Johnson.

Bibiana Dahle Piene er norsk frilansjournalist, og skriver blant annet for NTB.

Behov: 50 mrd. kroner

Fram til 2007 trengs det hele 7,8 milliarder dollar (i overkant av 50 milliarder kroner) til gjenoppbyggingen av Sudan. Det anslår et team bestående av FN, Verdensbanken, Sudans myndigheter og Sør-Sudans frigjøringsbevegelse SPLM, som har kartlagt behovene.

Godt over halvparten av midlene skal gå til nord, 4,3 milliarder dollar, mens sør får 3,5 milliarder.

Sudan vil betale det meste selv, men har bedt giverlandene om å spytte i 2,6 milliarder dollar - om lag 16 milliarder kroner. Pengene skal administreres gjennom to flergiverfond, ett for nord og ett for sør, i regi av Verdensbanken.

I tillegg har FN bedt om 1,5 milliarder dollar (10 milliarder kroner) til å dekke de humanitære behovene i hele Sudan i år. Men i slutten av mars var bare en fjerdedel, 380 millioner dollar, kommet inn. Størstedelen av dette, 75 prosent, utgjør matvarehjelp til Darfur.

Darfurs krigsforbrytere til ICC

Krigsforbrytere i Darfur skal stilles for Den internasjonale straffedomstolen (ICC) i Haag. Det vedtok FNs sikkerhetsråd i begynnelsen av april.

I februar fikk Kofi Annan overlevert en hemmelig liste med 51 navn over mulige krigsforbrytere av et FN-team som hadde vurdert situasjonen i Darfur. På lista står trolig navnene til flere høytstående tjenestemenn i den sudanske hæren, og muligens også navnene til flere fremstående politikere. Blant Sudan-eksperter er det allment kjent at ikke en kule avfyres i Darfur uten godkjenning fra president Omar el-Besheir og hans innerste krets.

Ikke uventet avviser Sudan FN-

resolusjonen på det kraftigste. Ingen sudaner skal bli dømt andre steder enn i Sudan, er myndighetenes krystallklare holdning.

FN har også vedtatt å innføre sanksjoner mot personer som bryter våpenhvilen eller står bak overgrep mot sivile i Darfur.

Bare dager før FN-resolusjonene ble vedtatt, kunngjorde sudanske myndigheter at de hadde arrestert 164 personer, blant dem 15 medlemmer av hæren og sikkerhetspolitiet i Darfur, som er mistenkt for brudd på menneskerettighetene. Arrestasjonene kan imidlertid være et strategisk grep for å blidgjøre FN, ifølge Sudan-eksperter.

DARFUR (b-a): De har rømt fra voldtekt, overgrep og drapsforsøk, men heller ikke i de mange flyktningleirene i Darfur kan de føle seg trygge.

• I SUDAN:

SUDAN

Sikkerheten rundt nærmere to millioner internt fordrevne flyktninger i Darfur-provinsen i Sudan er elendig. Stadig mottar hjelpeorganisasjonene i provinsen nye meldinger om overgrep, voldtekt og vold mot sudanere på flukt.

- Vi vet om en leir der det ble meldt om 60 voldtekter daglig. Ifølge myndighetene har det vært ett tilfelle av voldtekt, muligens to, sier leder av OCHA i Darfur Niels Scott.

Ifølge ham bør sikkerhet i leirene og flere soldater fra African Union (AU) være blant de viktigste satsingsområdene i forhold til innsatsen i Darfur.

Drøyt 2000 soldater. Mens nord og sør i Sudan har lovet å respektere fredsavtalen fra januar, raser kampene i Darfur videre. I over to år har arabiske militærgrupper gått løs på afrikanske sivilpersoner. Opptil 300 000 mennesker fryktes drept.

Samtidig er AUs muligheter for å beskytte sivile og overvåke den såkalte våpenhvilen i Darfur begrenset:

I regionen, som er på størrelse med Frankrike, har AU en styrke på kun 2193 mann.

Får fredsstyrken meldinger om angrep i en landsby i ørkenen, kan det likevel ta dager før den kommer frem. De røde punktene som er merket av på kartet i AUs hovedkvarter avslører den lange avstanden mellom hver tropp. Helst ville FN hatt minst 8 000 AU-soldater i Darfur.

Svært sårbare. - Spesielt landsbyer som ligger øde til, er svært sårbare. Vi prøver å operere effektivt med det minimum vi har av styrker, men foreløpig har vi ikke kapasitet til å dekke leirene for internt fordrevne,

sier major Emmanuel Rugazora fra Rwanda.

Ifølge ham ble to flyktninger drept i Zam Zam-leiren for en måneds tid siden. Da Bistandsaktuelt besøker leiren, møter vi åttebarnsmor Zainab Adam Khail med lille Asha Mahmoud (2) på ryggen. De andre barna leker utenfor strågerdet som omgir den lille stråhytta de bor i.

- Vi flyktet fra Janjaweed-milits, forteller Zainab.

Benekter tilhørighet. Flyktninger i El Fasher hevder at Janjaweed-soldater også deltar i den offisielle politistyrken, som blant annet skal vokte sikkerheten i leirene.

Sosialministeren i Darfur, Elmur Mohamed Ibrahim, benekter at den arabiske Janjaweed-militsen har noe tilhørighet til myndighetene, men innrømmer at sikkerheten er dårlig.

- Vi betrakter Janjaweed på samme måte som andre opprørsgrupper. De angriper landsbyer som er sikret med bevæpnede styrker. Også politiet, som skal beskytte folk, blir angrepet av opprørerne, sier han.

Vil ikke reise. Når millioner av internt fordrevne flyktninger begynner å vende tilbake, blir sikkerheten om mulig enda dårligere. Foreløpig virker situasjonen låst.

- Hvorfor skal jeg dra tilbake? Det er ingenting å reise tilbake til. Jeg reiser ikke tilbake før jeg vet at vi kan være trygge, sier åttebarnsmoren i Zam Zam.

Et internasjonalt samarbeid der blant andre bistandsminister Hilde Frafjord Johnson er involvert, har hatt suksess i Sør-Sudan. Men i Darfur har de foreløpig ikke lyktes med å få regjeringen og geriljagrupper til å enes om en fredsavtale.

24. mars ga FNs Sikkerhetsråd omsider grønt lys til å sende 10 000 fredsbevarende soldater til Sør-Sudan - for å overvåke den skjøre fredsavtalen mellom SPLM/SPLA-geriljane i sør og regjeringen i Khartoum. Styrken vil ikke være på plass før om flere måneder.

Astrid Sehl er norsk frilansjournalist.

Åttebarnsmor Zainab Adam Khail med Asha Mahmoud (2) på ryggen har søkt ly i leiren Zam Zam Darfur.

FOTO: ASTRID SEHL

Haukeblikk på Wolfowitz

Må vise at han ikke er Bush' forlengede arm, sier norske forskere

Til tross for europeisk murring og misnøye var det ingen politisk vilje til å stoppe utnevningen av Paul Wolfowitz som ny sjef i Verdensbanken. Men når han overtar sjefsstolen 1. juni vil organisasjoner, forskere og politikere følge nøye med.

VERDENSBANKEN

• SYNNEVE ASPELUND

– Over store deler av verden forbindes Wolfowitz med amerikansk utenrikspolitikk og vilje til å drive gjennom beslutninger uten å lytte til andre. Nå må han vise verden at det ikke er slik han tenker å jobbe i Verdensbanken, sier Gunnar Eskeland, som har jobbet 15 år som forsker i Verdensbanken. I dag er han forskningsleder på Cicero (Senter for klimaforskning).

Hørsel som en hauk? Wolfowitz har selv sagt at han er «klar til å lytte og forberedt på å være en internasjonal byråkrat». Han har flagget fattigdomsreduksjon som sitt hovedfokus, og benekter at han kommer til å bruke sin nye jobb til å drive amerikansk utenrikspolitikk. Men skeptikerne er mange. Utviklingsministrene i Sverige og Tyskland, henholdsvis Carin Jämtin og Heidemarie Wiczorek-Zuel, er blant de som har uttrykt sin skepsis offentlig. De to landenes ministre har sagt de vil følge nøye med på hva Wolfowitz kommer til å gjøre som leder for verdens største utviklingsinstitusjon.

Mer politikk og konflikt. Utnevningen av Wolfowitz kan føre til en sterkere politisering av bankens arbeid, siden han har en så tydelig politisk visjon bak alt han gjør, mener seniorforsker Benedicte Bull ved Senter for Utvikling og Miljø (SUM) ved Universitetet i Oslo.

– Verdensbanken har et ikke-politisk mandat, og selv om man kan hevde at det likevel er en politisk institusjon, søker banken å legitimere sin praksis ved forankring i forskning og i mottakerlandenes egne prioriteringer. Med Wolfowitz kan dette bli vanskelig, sier Bull.

Hun tror reformkreftene i Verdensbanken vil få mindre spillerom framover.

– Bør ikke velges politisk

Mange er kritiske til måten Verdensbanksjefen velges på. En av dem er nordmannen Steinar Hopland, som var ansvarlig for rekrutteringen av ledere i Verdensbanken fra 1991 til 1993. Han mener det er feil at de fire øverste stillingene i banken – president og tre visepresidenter – utnevnes av politikerne.

– Denne jobben er for viktig til å være en politisk «takk-for-innsatsen»-stilling. Fire presidenter på rad har utnevnt personer som har stått dem nært til å bli Verdensbanksjef. Da får man ikke den personen som på et faglig, objektivt grunnlag er best i stand til å gjøre jobben, sier Hopland.

En Verdensbanksjef må ifølge Steinar Hopland ha disse kvalifikasjonene: ledererfaring fra en stort multinasjonal og multikulturell or-

”

Norges arbeid for en mer rettighetsbasert utviklingspolitikk kan bli vanskelig nå.

Benedicte Bull, seniorforsker ved Senter for utvikling og miljø (SUM).

Verdensbank-sjef Paul Wolfowitz' bakgrunn som en av «sjefsarkitektene» bak Irak-krigen gjør at mange europeere er skeptiske til utnevningen i et av Saddam Husseins palasser i Tikrit 25. oktober 2003.

– De som jobber for økt rom for nasjonale variasjoner i utviklingspolitikken, og for sterkere fokus på områder som deltakelse, sosiale hensyn og menneskerettigheter kan få trangere kår, sier SUM-forskeren.

Bull tror at Wolfowitz med sin bakgrunn som neokonservativ politiker vil kunne komme i konflikt med de tradisjonelle, nyliberale økonomiene i banken som foretrekker økonomiske modeller framfor politiske visjoner.

ganisasjon, kjennskap til finansbransjen/bankvirksomhet, evne til å vende oppmerksomheten mot de landene man jobber for (i stedet for intern diskusjon i banken) og spesielt god evne til å håndtere ulike mennesker og sammenhenger.

– Verdensbanksjefen må forholde seg til statsledere fra ulike kanter av verden det ene øyeblikket, vett-skremte nyansatte i banken det neste. Det er en enorm jobb som krever at personen er profesjonell og har troverdighet, sier Hopland, som har over 20 års erfaring med lederrekruttering.

Steinar Hopland.

– Det har alltid vært store konflikter internt i banken, og jeg tror Wolfowitz kan bidra til å øke konfliktnivået betydelig, sier hun.

«Norge bør kritisere». I løpet av de siste ti årene har Verdensbanken blitt en viktigere kanal for norsk bistand enn tidligere. Andelen norske bistandskroner som går via Verdensbanken har økt og Norge har engasjert seg i ulike fond for å påvirke bankens utviklingspolitikk.

– Norges arbeid for en mer rettighetsbasert utviklingspolitikk i Verdensbanken kan for eksempel bli vanskelig nå. En stor organisasjon endres ikke over natten, men det politiske klimaet vil forandre seg. Det bør være et moralsk problem for norske bistandsmyndigheter, som i dag er så knyttet til Verdensbanken, at topplederen er hjernen bak Irak-krigen og en av den amerikanske presidentens viktigste allierte. Det er verken ønskelig eller mulig å bryte samarbeidet med Verdensbanken, men Norge burde være mer direkte kritisk til en del av det som skjer i og rundt Verdensbanken, sier Benedicte Bull.

Brev fra SV. I et svar på et brev fra SVs stortingsgruppe har utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson skrevet at Norge er «opptatt av å gjøre Verdensbanken til en mer åpen og representativ organisasjon» og at Norge er åpen for en økning av den afrikanske representasjonen i de styrende organer.

– Dette vil være viktig symbolsk sett, men i praksis vil det ikke innebære store endringer for afrikanske lands innflytelse. Dels fordi andre land fortsatt ville ligge langt foran med mye høyere stemmeandeler og dels fordi så mye av arbeidet

VERDENSBANKEN

■ Opprettet i 1944 i Bretton Woods i USA for å finansiere gjenoppbyggingen av Europa etter andre verdenskrig.

■ Dreide gradvis over til finansiering av langsiktig utvikling (15-30 års perspektiv) i fattige land i Sør.

■ Har i dag 184 medlemsland, hvorav 104 er utviklingsland. Norge har vært medlem siden starten.

■ Nærmere 10.000 ansatte. Halvparten på hovedkontoret i Washington, resten på landkontorer i mer enn 100 land

■ Medlemslandene har ulik stemmevekt avhengig av hvor mye penger de har skutt inn i banken

■ Banken lånte i fjor ut 20 milliarder dollar (om lag 130 mrd. kroner).

■ Ytter to typer lån: 1) IDA-lån – subsidierte lån til de fattigste landene (i hovedsak Afrika). 2) IBRD-lån – ikke-subsidierte lån til mellominntektsland.

Isen. Her er han i samtale med amerikanske soldater
FOTO: SCANPIX/REUTERS/IVAN SEKRETEREV

foregår i uformelle kanaler, sier Bull.

Viser sitt sanne ansikt? Flere Verdensbankkritikere i frivillige organisasjoner og nettverk har uttalt at det er bra Wolfowitz blir ny president: på den måten viser banken sitt sanne ansikt, i stedet for å fremstå som mer «snill og utviklingsvennlig» enn den i virkeligheten er. Benedicte Bull er enig i at dette er et poeng.

- Det er bra om underliggende konflikter kommer til overflaten. Mye har blitt tilslørt av et akademisk-økonomisk språk i mange år, men som sagt kan et økt konflikt-

NORGE OG BANKEN

- Norge kanaliserer stadig større deler av bistanden via Verdensbanken. De to hovedpostene er innskudd i IDA (se egen boks) og øremerkede bidrag til ulike fond.
- En nøyaktig oversikt er vanskelig å få, men i 2004 ble nærmere 1,7 milliarder norske kroner kanalisert gjennom banken (hvorav IDA 584 mill., resten til div. fond). I budsjettet for 2005 foreslås en IDA-bevilgning på 730 mill. kr., og også en kraftig økning i fondsbidragene, hovedsaklig innen utdanning.
- Norge deler én stemme i styret med de andre nordiske og baltiske landene.

Gunnar Eskeland, tidligere forsker i Verdensbanken, nå Cicero.

nivå i banken også gjøre det veldig vanskelig for dem som ønsker reformer, sier SUM-forskeren.

At Wolfowitz skaper uro på sin nye arbeidsplass, viser en undersøkelse foretatt blant Verdensbankens ansatte like etter at nominasjonen ble kjent (blant annet omtalt i The Guardian). Hele 92% av de ansatte uttrykte skepsis til Wolfowitz som ny sjef.

- Jeg har ikke hørt noen si at de ønsker å slutte, men hørt at mange misliker valget av ny president, sier Gunnar Eskeland, som fortsatt har kontakt med gamle kollegaer i Verdensbanken.

Tok ikke kampen. Norge er blant landene som har uttalt at de ønsker en mer åpen og transparent prosess for nominasjon og valg av Verdensbankpresident.

- Tomt prat. Det nytter ikke å mene det uten å gjøre noe med det når man faktisk har sjansen, slik europeerne hadde i tilfellet med Wolfowitz, sier Cicero-forsker Gunnar Eskeland.

Selv om misnøyen var tydelig da USAs nominasjon av Wolfowitz ble kunngjort, kom det ingen sterk, samlet kritikk fra Europa. Etter noen timer i Brussel fikk Wolfowitz grønt lys fra europeiske ledere. Japan, som er det landet etter USA som har mest makt i Verdensbanken, har holdt en svært lav profil.

Fra landene i Sør har kritikken kommet fra ikke-statlige organisasjoner, ikke fra myndighetene. Selv om mange av verdens ledere er misfornøyde med USA-dominans i Verdensbanken og måten sjefen velges på, tok de ikke opp kampen denne gangen heller.

Fordeler toppverv. Ifølge forskere har de sine grunner til å holde seg inne med USA: Europa og USA har tradisjon for å dele internasjonale toppstillinger seg imellom, og snart skal nye sjef utpekes til både Verdens Handelsorganisasjon (WTO), FNs Utviklingsprogram (UNDP) og FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Europeerne håper dessuten å få en av sine egne som Wolfowitz' nestkommanderende i Verdensbanken. Japanerne trenger USAs støtte i forholdet til Kina/Taiwan og Nord-Korea. Og utviklingslandene, som er hovedfokuset for Verdensbankens virksomhet, har for lenge siden innsett at de ikke har noen innflytelse over hvem som blir deres banksjef.

SLIK BLIR HAN VALGT

■ USA nominerer en eller flere kandidater til presidentvervet i Verdensbanken.

■ Styret (24 medlemmer) i Verdensbanken velger så presidenten.

■ Styret er ikke nødt til å godkjenne en av USAs kandidater, men har likevel alltid fulgt den amerikanske anbefalingen, og i praksis er Verdensbanksjefen alltid amerikansk. Som et ledd i samme «sedvanerett» er IMF-sjefen alltid europeisk.

■ Ved fjorårets utnevning av ny IMF-sjef, la USA ned veto og Europa fant en annen kandidat som USA aksepterte.

■ Wolfowitz ble nominert 16. mars og formelt valgt med enstemmig flertall 31. mars. Han blir bankens 10. president, valgt for fem år.

■ Stemmevekten til noen av de viktigste landene:

USA:	16,40%
Japan:	7,87%
Tyskland:	4,49%
Frankrike:	4,31%
Storbritannia:	4,31%
Kina:	2,79%
India:	2,79%
Norden/Baltikum:	3,34%
(hvorav Norge alene: 0,64%)	

DEN NYE BANK-SJEFEN

■ Navn: Paul Wolfowitz

■ Alder: 61 år

■ USAs viseforsvarsminister og sentral blant «haukene» i Bush-regjeringen.

■ Lang fartstid innen forsvars- og sikkerhetspolitikk, både som politiker under ulike presidenter og som akademiker (statsviter).

■ Karrieren skjøt fart i Reagan-perioden.

■ Sentral i planleggingen av Irak-krigen og Gulf-krigen.

■ Ambassadør i Indonesia 1986-89.

■ Dekanus ved det velrennomerte John Hopkins-universitetet i 1981 og professor ved National War College i 1993.

■ Ingen bakgrunn fra finans eller bistands- og utviklingsarbeid.

notiser

Korrupsjon i Verdensbanken

I en fersk rapport fra Verdensbanken selv kommer det fram at banken har betydelige problemer med korrupsjon.

I løpet av de fire siste årene har 41 ansatte fått sparken på grunn av korrupsjon eller andre regelbrudd. 114 ansatte har i samme periode fått disiplinærstraff og nærmere 2.400 saker er blitt etterforsket siden 1999. Selv om 34 etterforskere jobber på fulltid, må hundrevis av saker henlegges hvert år fordi etterforskerne må konsentrere seg om de verste sakene. Mengden av korrupsjonssaker i Verdensbanken er kraftig økende, ifølge tidskriftet Development Today.

FN ber om mer penger til Vest-Afrika

FN ba nylig om 190 millioner dollar i bistand til Vest-Afrika. Ifølge FN står utfordringene i kø for regionen, med blant annet ustabile, politiske forhold i flere land og ødelagte avlinger på grunn av gresshopper.

- 2005 er farenes år, sa Joel Boutroue, koordinator for OCHA.

Han peker på valg i Togo, Guinea-Bissau, Elfenbenskysten og Liberia som potensielle kilder for ustabilitet.

Også i fjor ba FN om 97 millioner dollar i bistand til Vest-Afrika. Bare 59 prosent av dette har faktisk kommet inn. Av årets appell har giverlandene så langt bidratt med 29 prosent. Boutroue frykter at utfordringene i Vest-Afrika kommer i skyggen av for eksempel konflikten i Darfur i Sudan og flodbølgekatastrofen i Asia.

Sterke anklager mot Nokia i Kina

En fersk rapport utarbeidet av den kinesiske organisasjonen ICO om arbeidsforholdene ved fem fabrikker i Shenzhen sør i Kina, avslørte svært dårlige arbeidsforhold. Fabrikkene tilhørte Nokia og fire av den finske mobilgigantens samarbeidspartnere. I rapporten pekes det på usikre arbeidsforhold, lite pauser og generelt mangler på rettigheter for arbeiderne. Nokia har avist anklagene.

Internett til alle i Etiopia

I Etiopia, ett av verdens fattigste land, er det svært få som har tilgang til internett. Men i løpet av tre år skal internett bli tilgjengelig for langt flere. Myndighetene har investert 40 millioner amerikanske dollar i å legge det som skal bli 10 000 kilometer kabler av fiberoptikk.

- Vi er svært opptatt av å skaffe internetttilgang til våre aller fattigste. Det haster at de får muligheten til å bruke dette viktige våpenet i kampen mot fattigdom, sier statsminister Meles Zenawi.

Giverreform i sakte fart

Bistandsorganisasjonene Oxfam og Action Aid raser mot egenrådige giverland

Bistandsgivere finansierer om lag 60 000 ulike bistandsprosjekter rundt om i verden, i stor grad styrt av givernes egne prioriteringer. Arbeidet for å effektivisere bistanden går langsomt.

• ELLEN HOFVANG

Hva slags bistand trenger de fattige landene? Og hvordan kan man få mest effekt ut av hver bistandskrone? Det var dette som sto på dagsorden da givere, mottakerland og internasjonale finansinstitusjoner møttes til et såkalt høynivåmøte i Paris i begynnelsen av mars.

Giverinteresser. Bedre bistand er blant de rike landenes «tusenårsforpliktelse» i FN. Det vil blant annet si bistand som er tilpasset de fattige landenes egne fattigdomstrategier og levert uten å medføre enorme administrative kostnader på mottakeren. En større andel av bistanden skal reflekteres i mottakerlandenes budsjetter, de ulike givernes skal samordne sine betingelser og i større grad bruke mottakerlandenes egne systemer for gjennomføring og

rapportering. I tillegg er det et uttalt mål å få ned antallet giverdelegasjoner utviklingslandene må betjene hvert år.

Kritisk rapport. I en rapport utgitt av de to internasjonale bistands- og utviklingsorganisasjonene Oxfam og Action Aid, kritiseres giverlandene for å ha kommet svært kort i dette arbeidet. Bistanden styres mer etter giverlandenes interesser, mener organisasjonene. Mindre enn halvparten av bistanden når de fattigste landene, og kun ti prosent brukes på sektorer som helse og utdanning som er avgjørende for å nå tusenårsmålene. Fortsatt er over 40 prosent av bistanden bundet til det organisasjonene mener er overprisede varer og tjenester fra giverlandet, ifølge rapporten.

En fersk OECD-studie av 14 mottakerland for bistand viser at landene i snitt tar imot over 200 delegasjoner fra bistandsgivere i året: Bare ti prosent av besøkene var samordnet mellom flere givere.

Stritter imot. Høynivåmøtet i Paris hadde som mål å nå fram til konkrete tiltak for å effektivisere leveransen av bistand, men på flere punk-

ter var det stor uenighet. De store bistandsgiverne USA og Japan er blant landene som er minst villige til konkrete, tallfestede forpliktelser for samordning av bistand. De er begge skeptiske til ordninger som budsjettstøtte, og foretrekker enkeltprosjekter i tråd med egne prioriteringer.

I norsk utviklingspolitikk er giverreform og bedre samordning et hovedpunkt. Politisk rådgiver i Utenriksdepartementet, David Hansen, innrømmer at det er ulike syn på behovet for konkrete måltall, men er forsiktig med å kritisere givernes som bremser reformene.

– Det var enighet om å sette kriterier i løpet av høsten, og det blir viktig å arbeide videre fram til da for å få til enighet om mest mulig konkrete og ambisiøse mål. Og her må vi og andre «likesinnede givere» sette press på de som nøler, sier Hansen.

Løper foran. Et av virkemidlene for bedre bistand, er å samordne betingelser slik at et mottakerland ikke møtes med motstridende krav fra ulike givere. Storbritannia går nå i front, og erklærer at de ikke lenger vil stille politiske krav til partnerlan-

Hvert land tar i gjennomsnitt imot over 200 delegasjoner fra bistandsgivere i året.

Ordforklaring:

Kondisjonalitet – at bistandsgivere stiller ulike typer krav til mottakere av bistand, for eksempel krav til privatisering av statsbedrifter og lavere offentlig forbruk.

Les mer:

www.oecd.org/dac
www.oxfam.org

dene i det hele tatt. I et nytt policy-papir heter det at man «ikke lenger vil gjøre bistand betinget av spesifikke politikavgjørelser hos mottakerlandets myndigheter» inkludert på «sensitive felter som privatisering og handelsliberalisering». Også Norge vil nå se på de politiske betingelsene for bistand:

– Norge støtter tilnærmingen i det britiske policy-papiret. Sammen med DFID (britenes «Norad», red.anm.) legger vi frem et utkast til et felles dokument om kondisjonalitet som diskuteres på et møte mellom bistandsjefer i Norge, Danmark, Sverige, Finland, Storbritannia, Nederland og Irland første uka i april, opplyser David Hansen.

EU går i bresjen. Norge vil likevel vente det videre arbeidet for harmonisering, og mener det for tidlig å fastsette egne mål som eventuelt går lenger enn enigheten i Paris, ifølge Hansen. EU har derimot valgt å gå i bresjen, og forplikter seg blant annet til ikke å etablere flere enheter for gjennomføring av prosjekter, øke andelen budsjettstøtte og redusere antallet delegasjonsbesøk som ikke er koordinert med andre givere med 50 prosent.

INTERNASJONAL BISTAND

INTERNASJONAL BISTAND

Den internasjonale bistanden øker, men ikke nok

De internasjonale bistands-overføringene til fattige land øker, men holder ikke tritt med løftene fra 2002. Det framgår av OECDs årlige statusrapport for bistanden.

• ELLEN HOFVANG

Mens 1990-tallet var preget av en negativ bistandstrend, markerte Monterrey-konferansen i mars 2002 en tydelig endring.

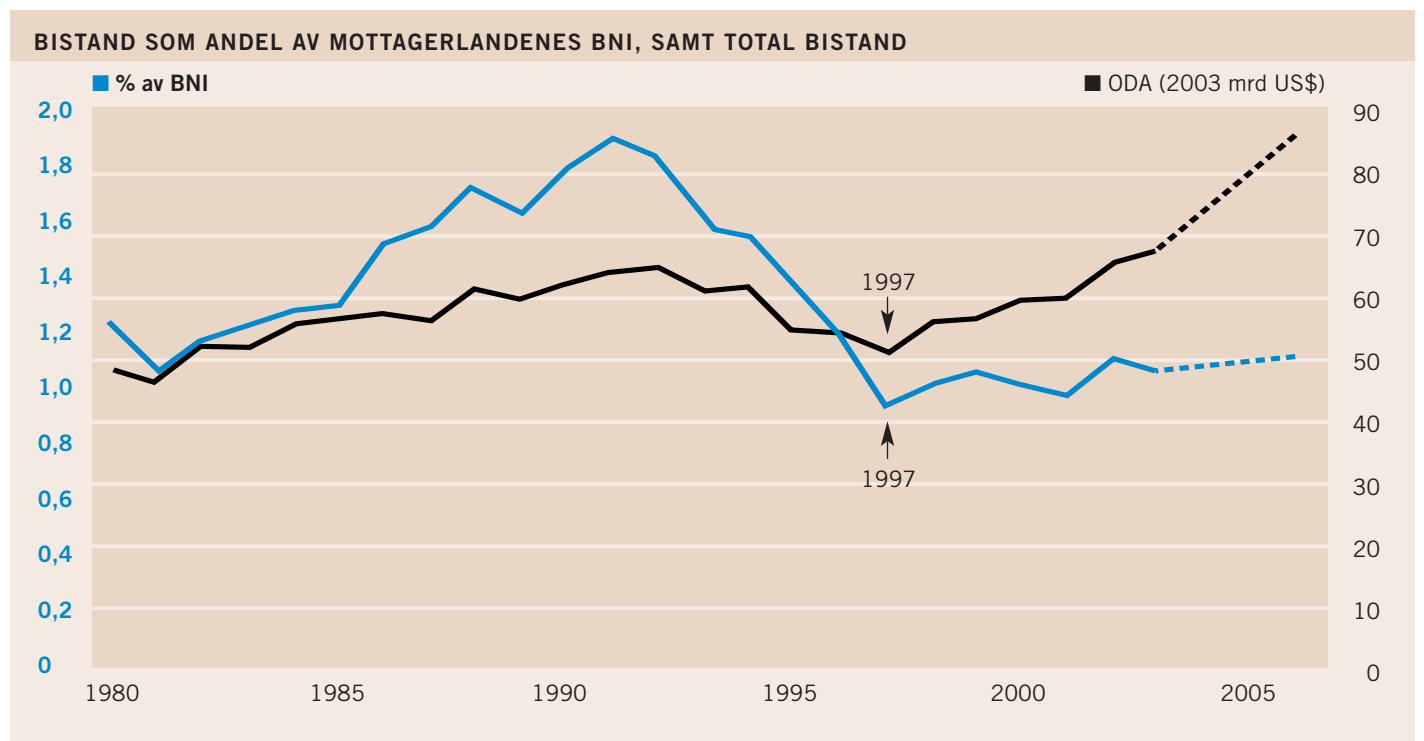
Rundt tusenårsskiftet lå bistandsnivået ganske stabilt på om lag 0,22 prosent av giverlandenes brutto nasjonalinntekt, men i 2003 var bistanden kommet opp i 0,25 pst. – tilsvarende omlag 69 milliarder dollar.

Anslag fra OECDs utviklingskomité DAC tilsier at denne raske økningen fortsatte også i 2004, men de endelige tallene for fjoråret er ennå ikke klare.

Tusenårsgap. Selv om bistanden øker, er det enda et godt stykke igjen til å kunne si at giverlandene har holdt sine løfter fra 2002. Løftene fra Monterrey-konferansen skulle innebære at bistanden når 0,30 prosent av giverlandenes brutto nasjonalinntekt i 2006 – tilsvarende 88 milliarder 2003-dollar.

Av de største bistandsgiverne ligger Storbritannia, Frankrike og Tyskland brukbart an til å nå sine løfter. USA må på sin side legge 6 milliarder dollar til på toppen av 2003-bistanden på 16,3 milliarder – for å nå sitt løfte. Italia ligger dårligst an, og må mer enn doble bistanden i forhold til 2003-nivået – om de skal nå målet om 5,1 milliarder i bistand 2006.

Betydelig gap. Selv om alle løftene om økt bistand skulle bli innfridd, vil det fortsatt være et betydelig gap til nivået som kreves for å nå tusen-

Nylig offentliggjorte tall viser at samlet bistand fra OECD-landene (skala på høyre side) har tatt seg betydelig opp siden bunnivået fra 1997, og prognosene fram mot 2006 viser fortsatt kraftig vekst. Bistanden som andel av mottakerlandenes BNI (blå tall, venstre side) har derimot holdt seg relativt konstant siden 1997.

årsmålene. Rapporter fra FN og Verdensbanken i 2001 anslo at en doubling av bistanden ville være nødvendig, noe som betyr at bistanden burde ligge på 120 milliarder i 2006 – det vil si 30 milliarder mer enn de nåværende anslagene, skriver DAC i sin rapport.

Det må også tas høyde for at en del av denne bistanden ikke er direkte «tusenårsrelatert». Trekker man fra nødhjelp (5-6 milliarder), teknisk bistand (17 milliarder), gjeldslette (8 milliarder), administrasjon (3 milliarder), studentstipender (1 milliard), flyktninger i DAC-land (1 milliard), står man igjen med 33 milliarder eller under 50 prosent av de opprinnelig 69 milli-

arder dollar, framgår det av rapporten.

Gjeldslettebistand. Det er vanskelig å anslå om disse postene vil fortsette å øke, bortsett fra gjeldslette. Per september 2004 hadde 27 av de 40 utvalgte landene i Verdensbankens gjeldsletteinitiativ (HIPC) fått godkjent gjeldslettepakker, totalt på 54 milliarder kroner. Tidsfristen for å oppfylle betingelsene for programmet er forlenget til utgangen av 2006, og dermed vil trolig flere land få betydelig gjeldslette framover.

Avtalen i Paris-klubben om å ettergi 80 prosent av Iraks gjeld forsterker tendensen til at det som i statistikken måles som økt bistand

(ODA) i praksis er gjeldslette. DAC anslår at 12-17 milliarder av Iraks gjeld vil omfattes av bilaterale gjeldsavgjørelser og dermed komme inn som del av bistandsbudsjettene i 2005 og 2006.

Richard Manning, leder av OECDs utviklingskomité.

Mer samordning. Skal tusenårsmålene nås må giverlandene bidra med både mer og bedre samordnet bistand, ifølge DAC. For å oppnå dette tar DAC-formann Richard Manning til orde for at giverlandene forplikter seg til tallfestede mål for økt bistand fram til 2010, og at mer av bistanden kanaliseres gjennom multilaterale organer.

Pause i «soldat-striden»

• ELLEN HOFVANG

Det ble utsettelse, men ingen løsning av giverlandskonflikten om soldater skal inn på bistandsbudsjettet.

I takt med økt internasjonalt press for at de rike landene skal oppfylle målet om 0,7 prosent av brutto nasjonalinntekt i bistand, har enkelte land ønsket å myke opp OECDs kriterier for hva som kan regnes som bistand.

Nederland har stått i spissen for de som ønsker at militær innsats, som fredsbevarende operasjoner, skal kunne telle som offisiell utviklingsbistand (ODA). Norge har stått for det motsatte syn, og ikke ønsket å inkludere militære tiltak som bistand.

Mot håndvåpen. Striden har ført til intens tautrekking i OECDs utviklingskomité (DAC) det siste halvannet året. Under høynivåmøtet i begynnelsen av mars kom man til en slags midlertidig enighet. Det ble vedtatt å gjøre mindre justeringer i dagens kriterier, mens de mest kontroversielle spørsmålene utsettes til 2007. I tillegg til de tre punktene det

ble enighet om under fjorårets høynivåmøte, føyes tre nye til listen over tiltak som kan regnes som ODA-bistand: Reform av sikkerhetssektoren for å sikre demokratisk kontroll, sivile aktiviteter for fredsbygging, konflikthåndtering og konfliktløsning, samt å begrense spredningen av håndvåpen.

Hvem vant? Ifølge Nederlands utviklingsminister Agnes van Ardenne gir vedtaket større rom for sikkerhetstiltak innenfor bistandsbudsjettene, og gjør det for eksempel mulig med visse former for opplæring av både militært og sivilt personell i kjølvannet av konflikter. Politisk rådgiver for utviklingsministeren, David Hansen mener det er Norge som har fått gjennomslag i «soldat-striden»:

– Flertallet er på linje med Norge, mens bare Nederland og et fåtall andre land ønsket å åpne for bruk av bistand til militære styrker. Det fikk de ikke gjennomslag for, sier han.

Formuleringene som ble vedtatt finner du på www.oecd.org/dac.

Haag-domstolen forkludrer fredsprosess

• ELLEN HOFVANG

NORD-UGANDA Lokale ledere og observatører i Uganda frykter at innblanding fra Den internasjonale krigsforbryterdomstolen vil sette fredsprosessen i landet i fare.

Forsøkene på å få i gang fredsforhandlinger for å få løst den 19 år gamle konflikten mellom den brutale opprørsgeriljaen Lord's Resistance Army (LRA) og regjeringen i Uganda fortsetter, tross vanskelighetene.

– Vi har hatt pause siden februar, men fortsetter første uka i april. Og vi har kontakt med LRA, så jeg håper og tror vi vil komme videre, sier Lars Erik Skaansar på telefon fra Gulu. Nordmannen er rådgiver for FN og støttespiller for fredsmekleren Betty Bigombe.

Våpenhvilen brutt. Ved utgangen av februar ble en midlertidig våpenhvile brutt. Ugandas president Museveni hadde gitt opprørsgruppen LRA frist til 22. februar på å svare på regjeringens betingelser for fredsamtalene. Opprørerne holdt ikke fristen, men gjennomførte tvert imot flere angrep både på militære og sivile. Skaansar tror likevel på LRAs vilje til å forhandle – om man får tid nok til å bygge opp tilitt.

Roald Høvring, Flyktningehjelpen, Gulu

Kan forkludre. Forsøkene på å få til fredsamtaler, som støttes av Norge, Nederland og Storbritannia, har pågått i det stille i ett års tid etter et initiativ fra Bigombe. I samme periode har Den internasjonale krigsforbryterdomstolen (ICC) i Haag vurdert rettsforfølgelse av LRA-ledere, etter at Ugandas regjering ba dem ta opp saken.

Domstolen annonserte nylig planer om å utstede arrestordre på opprørslederen Joseph Kony og andre høytstående LRA-offiserer. Observatører mener dette kommer på det verst tenkelige tidspunkt i forhold til fredsbestrebelsene.

Acholier i Haag. I mars besøkte en delegasjon fra acholi-folket i Nord-Uganda Haag for å be om at de ikke utsteder arrestordre på LRA-ledere nå. De frykter at dette vil skremme

opprørerne tilbake til sine skjulesteder og at kontakten med meklerne vil bli brutt. Betty Bigombe uttalte til BBC at hun da ikke ville ha noe annet valg enn å skrinlegge fredsmeklingen. Også henne rådgiver Skaansar er kritisk.

– Vi har henstilt til domstolen i Haag om å utsette rettsforfølgelsen av LRA-lederne. Det blir paradoksalt når vi skal forsøke å få geriljaen til forhandlingsbordet, og de risikerer å måtte innom en rettssal i Haag på veien, sier han.

I møtet med Haag-domstolen viste acholi-lederne til lokale tradisjonelle rettssystemer og forsoningsmekanismer som et alternativ til en Haag-prosess. De som velger å forlate LRA-geriljaen og vender tilbake til en sivil tilværelse, går ofte gjennom tradisjonelle renselsesritualer.

Uendelig katastrofe. Den humanitære situasjonen i Nord-Uganda er prekær. Minst 1,5 millioner mennesker er drevet på flukt fra sine hjem. Under de midlertidige våpenhvilene har situasjonen for sivilbefolkningen vært noe bedre, men etter de nye LRA-angrepene er situasjonen igjen forverret.

– Befolkningen er utpint og krigstrøtt. 90 prosent er stuet sammen i leire og behovet for fred er større enn noen gang, sier Roald Høvring i Flyktningehjelpen. Han er for tiden i Nord-Uganda, der organisasjonen nå leverer mat til over en million mennesker.

Høvring forteller om flere nye tilfeller av kidnapping av barn og ungdommer til rekrutter i LRA-hæren. Over 20 000 barn er trolig kidnappet i de årene konflikten har vart.

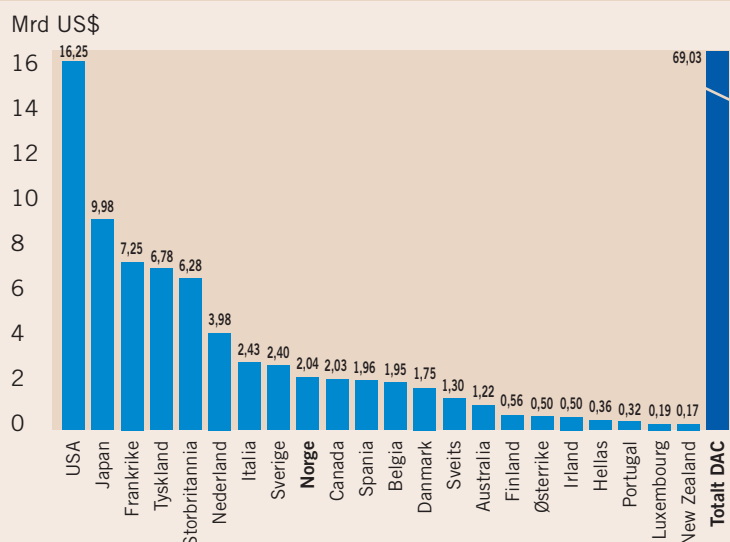
– Håpet om fred er der ennå. Men folk er samtidig redde for at innblanding fra ICC skal ødelegge for fredsforhandlingene, sier Roald Høvring.

Trenger tre måneder. Fredstilrettelegger Lars Erik Skaansar tror foreløpig ikke Haag-domstolen har skremt Kony og hans menn fra å ville snakke med fredsutsendingen Betty Bigombe.

– LRA er neppe skremt vekk. Men dette vil ta tid, og vi er foreløpig ikke kommet dit at vi kan snakke om fredsforhandlinger, sier Skaansar.

Han regner med at innen maksimum tre måneder må utsendingene ha kommet konkrete skritt nærmere forhandlingsbordet.

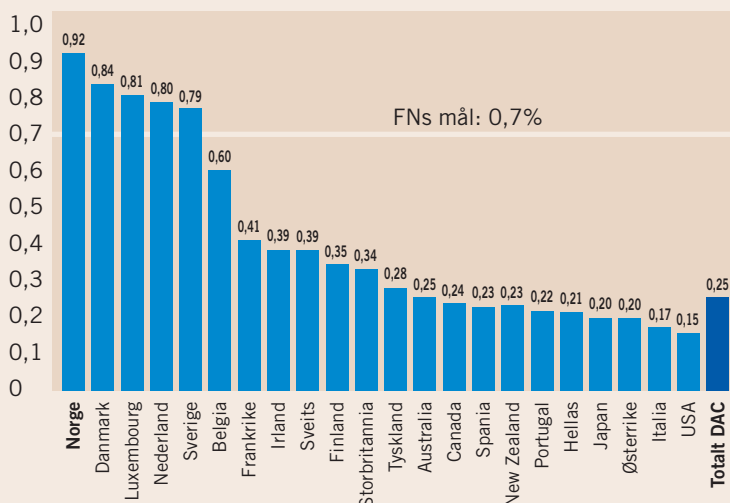
NETTO TOTAL BISTAND (ODA) 2003 – I DOLLAR

De største giverne, henholdsvis i dollar og i forhold til BNI (Brutto nasjonalinntekt)

NETTO TOTAL BISTAND 2003 – I PROSENT AV BNI

I prosent av giverlandets BNI – brutto nasjonalinntekt.

Et barn foran ei nedbrent hytte i en leir for internt fordrevne i Nord-Uganda.

FOTO: ROALD HØVRING

SHANGHAI (b-a): Siden Kinas reformer startet for 25 år siden har om lag 150 millioner kinesiske bønder forlatt landsbygda for å finne arbeid i byene. Det er en av verdenshistoriens største folkevandringer.

KINESISK ØKONOMI

• I KINA:
TOR AKSEL BOLLE

- Om vi lever bedre nå enn før? Ja, det gjør vi. Og i år blir bedre enn i fjor, fjoråret var bedre enn året før. Livet er slett ikke verst nå, sier Li Keyi.

Den 52 år gamle bonden gliser og tenner seg en røyk. For sju år siden hadde han og familien fått nok av lange dager på rismarkene i Anhui-provinsen, som ligger om lag 200 kilometer vest for Shanghai. De hadde fått nok av høye skatter, av slit og fattigdom. Li forteller at han ikke så noen framtid verken for seg og kona eller for sønnen som da var nitten år. De pakket sammen noen få eiendeler og kjøpte en enveis togbillett til Shanghai. Li og familien tok samme beslutning som om lag ti millioner kinesiske bønder tar hvert år: de forlot landsbygda for å forsøke å skape seg et bedre liv i en storby hvor levestandarden er høyere og mulighetene flere.

Riktig valg. For bonden fra Anhui og familien hans har beslutningen de tok for sju år siden visst seg å være den rette. I dag bor de i en liten trehytte en drøy times kjøretur fra skyskraperne og shoppingstretene i Shanghai sentrum. Bak hytta ligger en diger åker hvor radene er dekket av plast som blaffer i vårvinden. Li leier jorda av noen lokale folk for å dyrke grønnsaker.

- Det at vi kunne flytte hit, bestemme hva vi vil dyrke og selv selge grønnsakene våre til folk i Shanghai er den viktigste grunnen til at vi har fått det bedre, forteller Li.

At Li Keyi og familien hans fikk den muligheten er et resultat av reformene som Deng Xiaoping tok initiativ til på slutten av 70-tallet. Avkollektiviseringen av jordbruket betydde blant annet at hver familie fikk bestemme over en liten jordlapp og selv avgjøre hva som skulle dyrkes. Familiene fikk også fritt omsette en del av det de produserte og beholde overskuddet. Myndighetene lot folk flytte på seg, noe de ikke ble tillatt tidligere. Mange, som Li Keyi, trakk inn mot byene, særlig i vekstområdene langs kysten, for å finne arbeid der.

Bedre liv. Den lille hytta Li og kona bor i er enkel. Veldig enkel. Et trangt rom, en smal seng i et hjørne, en koksovn, noen enkle møbler og en sliten sort/hvitt tv. På veggene har de hengt opp tepper som pynt - og for å holde kulda ute og varmen inne. Men til tross for lav bostandard - det som teller for Li og kona er at de har det bedre nå enn før. Han forteller at de to i fjor tjente om lag 10.000 kroner til sammen, det er over tre ganger så mye som de gjorde i Anhui. Og enda bedre - sønnen jobber i byggebransjen i Shanghai og tjener også mye mer enn han kunne drømme om i hjemlandsbyen.

- Til neste år flytter vi kanskje inn i et skikkelig hus like i nærheten. Vi får se, hvis det ikke dukker

Med sekken sin på ryggen og togbilletten mellom tennene er den kinesisk bondegutten på vei inn i mylderet på Shanghai sentralstasjon. Hundretusener av arbeidere leter etter jobb og en bedre framtid.

Fra Mao til Mammon

Millioner av kinesiske bønder er på vei mot skyskraperbyene

tema: kinesisk økonomi

Li Keyi tror på en bedre framtid for seg og barnebarnet Zhao Er i Shanghai. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

opp uforutsette utgifter, kan vi klare det, sier Li.

Få rettigheter. Men - alt har en bakside. Også for Li Keyi og hans familie. På grunn av at de egentlig hører hjemme i Anhui faller de utenfor det som finnes av offentlige velferdssystemer i Shanghai. Det betyr for eksempel at hvis en av dem blir syk, må de finne en lege som ser gjennom fingeren med at de ikke har formell botillatelse i Shanghai og som de selv må betale. Og det er dyrt. Skolegang for Zhao Er, Lis barnebarn på seks år, må de også sørge for. Hun går på en improvisert skole som Li, sammen med andre bønder fra Anhui, har startet. Et skoleår for den lille jenta koster om lag 5000

Rundt 9 prosent årlig vekst i bruttonasjonalproduktet i to tiår. Over 200 millioner mennesker løftet over fattigdomsgrensen i løpet av den samme perioden. Veksten har skjedd til tross for omfattende korrupsjon, mangel på «transparency» og et udemokratisk regime. Kina er ikke helt som andre utviklingsland.

kroner. Det er en stor utgift som hele Lis utvidede familie er med på å betale.

Li forteller også at sønnen hans flere ganger er blitt lurt av arbeidsgivere i Shanghai og har endt opp uten betaling for jobber han har gjort. Det skjer fordi sønnen ikke har formelle rettigheter i Shanghai. I likhet med svært mange av 100-150 millioner kinesere som regnes til det som karakteriseres som Kinas «flytende befolkning» - mennesker som har forlatt landsbygda mer eller mindre permanent for å finne arbeid - lever Li og familien i Shanghai uten en rekke grunnleggende rettigheter som andre byfolk i Kina har. Bare i Shanghai alene regner myndighetene med at det er tre-fire millioner som lever som slike «annenrangs borgere».

Engelsk villa. Bare noen kilometer unna hytta til Li ligger Thames Town. I boligområdet med det lite kinesiske navnet bygges 2000 svære mursteinsvillaer i britisk Tudor- og victoriansk stil. Flesteparten av husene er ferdige og det planlegges store grøntområder, en rekke engelske

puber, en katolsk kirke og flere fotballbaner.

- Her er det plass til hjemmekino, bibliotek eller et biljardbord, forklarer megler Leslie Tang mens han viser oss rundt i en kolossal kjellertasje.

- Og legg merke til at alle rommene i huset, selv hushjelpens, har eget toalett, påpeker han entusiastisk.

Tank forteller at de sikter seg inn mot et segment i markedet som består av unge, pengesterke kinesere. Det bør de være - et hus i Thames Town koster rundt fire millioner kroner. Ifølge Tang er halvparten av husene solgt allerede. Det bygges også åtte lignende boområder like i nærheten, med blant annet tysk, italiensk, spansk og - jada - nordisk stil. I alt 500 000 mennesker skal bo i de ni boligfeltene til sammen.

Enorme forskjeller. De som har råd til å flytte inn i Thames Town eller i et av de andre områdene er de store vinnerne i dagens Kina. Selv om landet har en voksende middelklasse, som kinesiske forskere mener i dag

”

Til neste år flytter vi kanskje inn i et skikkelig hus.

Li Keyi, (52) bonde.

...idere strømmer hvert år inn til den enorme storbyen på
FOTO: SCANPIX/AP

– Kina har gått sin egen vei, sier professor

• I KINA:
TOR AKSEL BOLLE

Kina har skapt sin egen utviklingsmodell, tilpasset landets unike forutsetninger. Det er kanskje den viktigste lærdommen andre fattige land kan trekke av Kina vekst, mener professor Zhou Dunren som er ekspert på Kinas økonomiske utvikling.

– Skal man forsøke å forklare Kinas vekst er det viktig å være klar over at selv om Mao-tiden etterlot seg mange problemer, etterlot den seg også noen bra ting. Da reformene begynte på slutten av 70-tallet hadde Kina for eksempel relativt god infrastruktur og utdanningsnivået var også brukbart i forhold til mange andre utviklingsland. Utgangspunktet var altså ikke så ille som mange tror, sier professor Zhou Dunren ved Fudan-universitetet i Shanghai.

Zhou er en svært respektert ekspert på Kinas utvikling og har blant annet vært rådgiver for den amerikanske kongressen i Kina-spørsmål. Han mener også at en viktig forutsetning for Kinas økte velstand var at landet startet sine reformer og begynte å åpne seg for omverdenen på et tidspunkt hvor de internasjonale betingelsene var gunstige.

– Omtrent samtidig som Kina begynte å forandre sin økonomi, begynte også mange av de store industrialiserte landene å omstrukturere sin økonomi, dette har Kina dratt stor nytte av, sier Zhou.

Bøndene startet. Da Kinas ledere med Deng Xiaoping i spissen på slutten av 70-tallet satte i gang med å reformere gigantlandets planøkonomi, startet de der det monnet mest; I landbruket. Deng og det kinesiske lederskapet lot Kinas om lag 700 millioner bønder selv bestemme hva de skulle dyrke. De fikk selge en del av det de dyrket fritt og beholde overskuddet. Hver enkelt familie fikk ansvar for sin egen jordlapp i stedet for at jorda var et kollektivt ansvar slik det hadde vært tidligere.

Reformene, som etter hvert ble kombinert med økt mekanisering og bruk av gjødsel, resulterte i en enorm produksjonsøkning og et langt mer effektivt jordbruk. Dette, samtidig med at staten betalte mer enn før for jordbruksproduktene den kjøpte, førte til en betydelig velstandsøkning for millioner av kinesiske bønder utover 80-tallet. Et mer effektivt jordbruk frigjorde også mye arbeidskraft fra landbruket. En del av disse fikk jobb i hundretusener av små og mellomstore fabriker som ble etablert i løpet av 80-90-tallet. Mange andre flyttet fra landsbygda for å finne jobb i byene.

– Det er helt klart at den enorme mengden med billig og motivert arbeidskraft som ble frigjort som følge av effektivisering og reformer i jordbruket har vært og er en viktig årsak til Kinas vekst. Fremdeles regner vi med at det er rundt 150 millioner overflødige på den kinesiske landsbygda, mennesker som bør finne seg andre jobber i løpet av årene som kommer. Dette representerer både en mulighet og en stor utfordring, sier Zhou.

Om å krysse en elv. Utover 80- og 90-tallet fortsatte de kinesiske lederne

Skyskraperne i Shanghai-horisonten har vekket drømmene hos mange arbeidere fra utkantene.
FOTO: SCANPIX/AP/EUGENE HOSHIKO

tema: kinesisk økonomi

Kinas 700 millioner bønder fikk selv bestemme hva de skulle dyrke.

Zhou Dunren, professor ved Fudan-universitetet i Shanghai.

overgangen fra planøkonomi til «markedsøkonomi med kinesiske særtrekk». Det er vanskelig – i kortform – å summere opp den kinesiske «utviklingsmodellen», fordi reformprosessen har vært preget av mye prøving og feiling. Reformene har ofte skapt uventede effekter sosialt og økonomisk, noe som igjen har krevd nye reformer og justeringer. Noen hovedtrekk er det imidlertid mulig å peke på.

De kinesiske lederne hadde en relativt pragmatisk og udogmatisk tilnærming til de ulike utfordringene Kina sto overfor. Deng Xiaoping selv omtalte reformprosessen selv som «å krysse en elv, mens man føler seg fram etter steinene på bunnen».

Ikke som Russland. Et annet viktig moment, og hvor kontrasten til det tidligere Sovjet er veldig tydelig, er at prosessen har vært gradvis. Stabilitet, politisk, økonomisk og sosialt har hele tiden vært høyt prioritert og veid opp mot rene økonomiske vurderinger.

Utover 80- og 90-tallet ble den gamle planøkonomien gradvis desentralisert og avregulert. Økonomiske beslutninger ble i økende grad tatt lokalt og på lavere nivå. Tilbud og etterspørsel ble tillagt større vekt. Etter hvert fikk også private aktører i økende grad operere på de kinesiske markedene, og Kina åpnet seg mot utlandet både ved å tillate store utenlandske investeringer og ved å satse mye på eksport.

Samtidig fortsatte staten å subsidiere og investere i de store statseide bedriftene, blant annet for å forhindre arbeidsløshet og sosial uro. Staten har også bidratt til veksten blant annet ved å finansiere en rekke store infrastruktur- og kraftutbygginger. Professor Zhou mener den gradvise tilnærmingen hvor ulike priori-

teringer har blitt vurdert opp mot hverandre er en viktig årsak til Kina vekst.

– Vi snakker om en kolossal omveltning hvor et samfunns grunnleggende institusjoner skulle forandres. Kinas ledere forsto at det var helt nødvendig med reformer og at Kina åpnet seg mot omverdenen, men så samtidig at dette måtte skje skrittvis og ikke for fort. Den politiske stabiliteten har vært en viktig forutsetning for veksten.

Uenig med Sachs. Zhou poengterer at han her er uenig med mange av Verdensbankens økonomer og også med velkjente Jeffrey Sachs som tidligere jobbet i Verdensbanken. Sachs og hans meningsfeller er ikke imponert over politikken kinesiske ledere har ført og mener at Kinas vekst har kommet mer på tross av den gradvise reformprosessen enn på grunn av den. Enkelt sagt mener de at Kinas vekst ligner mye på utviklingen i land som Taiwan, Japan og Korea og forklarer veksten med store mengder billig arbeidskraft og eksportrettet produksjon. Sachs, som blant annet var rådgiver for Verdensbanken under reformprosessen i Russland på begynnelsen av 1990-tallet, mener Kina hadde tjent på raskere reformer og mer omfattende liberalisering.

– Det er helt klart at den gradvise reformprosessen har resultert i mange problemer. Et dårlig banksystem, enorme stattlige bedrifter som går med underskudd og så videre. Men endringer over natta er ikke løsningen for Kina. Vi må ta medisinen i små doser, doser som er tilpasser landets situasjon, sier Zhou.

Omfattende korrupsjon. Kina har et autoritært styresett, korrupsjon er omfattende og innsyn (også kalt «transparency») er et fremmedord. Likevel har landet hatt en voldsom vekst nærmest uavbrutt i over to tiår. Betyr det at demokrati, antikorruptjonsarbeid og åpne prosesser ikke er så viktig for å skape økonomisk vekst og utvikling?

– Vel, jeg mener at korrupsjonen her i landet er et stort problem for utviklingen. Myndighetene jobber hardt for å bekjempe den, men det er strukturelle og kulturelle årsaker til at det er vanskelig å bli kvitt, sier Zhou. Han mener også at større åpenhet og innsikt vil være en fordel for Kina. Men når det gjelder forholdet demokrati/økonomisk vekst er Fudan-professoren mer nyansert.

– Etter min mening har det utvilsomt vært en fordel for Kina i en del sammenhenger at staten har vært i stand til å ta resolute og raske avgjørelser. Avgjørelser som kanskje ville tatt lang tid og vakt mye debatt og motstand i andre land. Særlig i begynnelsen av reformprosessen var det viktig, sier Zhou.

Men samtidig mener han at det autoritære styresettet i Kina skaper problemer.

– Vi vil være tjent med at flere får delta i beslutningsprosessene, både politisk og økonomisk. Men en slik utvikling krever tid, sier Zhou.

X-faktor? Kinesere gjør det godt nesten uansett hvor de slår seg ned i verden. Kineserne dominerer økonomien i land som Malaysia, >>>

KINA

- Befolkning: 1,3 milliarder.
- Hovedstad: Beijing
- BNI per innbygger: 980 amerikanske dollar (2003)
- Befolkning under FNs fattigdomsgrense: Om lag 10% (2002)
- Styresett: Folkerepublikk siden 1949, Kinas kommunistiske parti er styrende.
- President: Hu Jintao
- Forventet levealder: 71,2 år
- Lese-/skrivedyktighet: 84,1 pst.

>>>

Indonesia og Thailand til tross for at de gjør en liten del av befolkningen. Taiwan og Singapore har hatt en sterk vekst i mange år. Kinesere gjør det også svært godt i Vesten, både når det gjelder økonomi og utdanning. Alt dette kombinert med Kinas vekst har fått mange til å hevde at det er elementer i kinesisk kultur som bidrar til at de gjør det så godt. Zhou er imidlertid skeptisk til en slik forklaring.

- Kinesere er ikke mer «fødte entreprenører» enn andre. Men i den rette konteksten og med de rette mulighetene, kan vi, som så mange

andre, være dyktige til å skape utvikling.

I forandring. Assisterende professor i tverr-kulturelle studier ved Fudan-universitetet, Hui Zhuge, er heller ikke villig til å gå med på at kinesisk kultur egner seg bedre til å skape økonomisk vekst enn andre kulturer.

- For det første er ikke kinesisk kultur en bestemt ting og den er heller ikke statisk, den forandrer seg hele tiden. Man må blant annet skille mellom ulike kulturelle særtrekk, både internt i Kina og mellom kinesere i Kina og i utlandet. Men hvis jeg skal trekke fram noe kinesisk

som kan virke positivt for økonomisk utvikling så vil jeg trekke fram den pragmatismen og fleksibiliteten som preger mye kinesisk kultur, sier Hui.

Mange utviklingsland har selvfølgelig sett på veksten i Kina med beundring og kanskje noe misunnelse. Det store spørsmålet er om Kinas erfaringer kan overføres til andre utviklingsland. Professor Zhou tror imidlertid det er vanskelig å bruke Kinas «utviklingsmodell» for andre land. Blant annet på grunn av ulike historie, kultur og størrelse. Videre mener han at Kinas utvikling hatt så store kostnader, blant annet

miljømessig og sosialt at og det er ikke sikkert at andre land bør forsøke å kopiere Kina. Men han ser noen områder hvor andre utviklingsland kan lære av kinesiske erfaringer.

- Kina har gått sin egen vei og ofte oversett rådene fra Det internasjonale pengefondet, Verdensbanken og utenlandske selskaper. Det tror jeg andre land kan lære noe av. Utviklingen i Kina viser også at man ofte bør gjøre ting gradvis og ikke alt på en gang. Til slutt har Kina tjent på å åpne seg, på å delta i den globale handelen. Det tror jeg andre utviklingsland også kan tjene på, avslutter Zhou.

... men landsbygda henger etter

• I KINA:

TOR AKSEL BOLLE

SHANXI (b-a): Selv om Kinas vekst har gitt mange kinesere et bedre liv, har også mange falt utenfor. I mange provinser er fattigdommen fortsatt stor, særlig på landsbygda.

Hvis skyskraperne og den prangende rikdommen i Shanghai er medaljens forside i Kina, er livet for bøndene i Xia Tun baksiden. Den lille landsbyen ligger i den fattige Shanxi-provinsen, om lag 400 kilometer sørvest for hovedstaden Beijing. Folk her har ikke sett mye til veksten og utviklingen som man finner i storbyene langs kysten, de er omtrent like fattige som de var for ti år siden. Den rødlige jorda er tørr på grunn av mange års tørke. Lufta kjennes tett og skitten på grunn av kullproduksjonen og annen forurensende industri som ligger i provinsen.

- Jorda er så tørr og dårlig at det eneste vi kan dyrke er korn, men det får vi dårlig betalt for, forteller Ma Jinxi. Han er 69 år og har bodd i Xia Tun siden han var tre. Den tettvokste bonden deler et lite nedslitt mursteinshus med sønnen og hans familie. Sønnen jobber ved det statlige aluminiumsverket et par kilometer unna. Men, forteller Ma, fabrikkens tjener ikke penger og den forurenser. Derfor skal den snart legges ned.

Få muligheter. Bonden fra Shanxi deler skjebne med millioner av bønder i Kina. Mye av veksten av i Kina er kommet langs kysten og forskjellen mellom landsbygda og byene har økt. Selv om mange bønder også har fått det bedre har utviklingen uteblitt i mange provinser, særlig vest, helt i nord og sørvest i landet. Fattigdommen er stor i blant annet provinser som Yunnan, Shanxi, Qinghai og Gansu. I 2003 meldte kinesiske myndigheter om at antallet

Det er ingen prangende luksus hos Ma Jinxi og de andre innbyggerne i landsbyen Xia Tun i Shanxi-provinsen.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

tema: kinesisk økonomi

kinesere som levde under den kinesiske fattigdomsgrensen hadde økt for første gang på 25 år.

Professor ved Institutt for befolkningsstudier ved Fudan-universitetet i Shanghai, Peng Xizhe, mener den voksende ulikheten er et alvorlig problem.

- Myndighetene har ført en politikk som har ført til voksende forskjeller mellom fattige og rike, både internt i områder og mellom ulike regioner. Dette skaper en rekke sosi-

Ma Jinxi overlever på hjelp fra sønnen. Pensjon, trygd eller annen støtte fra staten får han ikke.

ale problemer og mangel på livskvalitet. Utviklingen må bli mer balansert hvis veksten i Kina skal fortsette, sier Peng.

Uroligheter. Både president Hu Jintao og statsminister Wen Jiabao har gjentatte ganger uttalt seg offentlig om behovet å minske gapet mellom de fattige og de rike områdene i Kina. De vet at fattigdommen på landsbygda skaper store sosiale spenninger. Det rapporteres jevnlig om uroligheter og demonstrasjoner. Som i landsbyen Xia Tun er forurensning og vannmangel også et stort problem mange steder, særlig i

det nordlige Kina.

I Xia Tun er det lite å gjøre og mulighetene er få. Ma Jinxi tjente om lag 2500 kroner i fjor og overlever mye takket være hjelp fra sønnen. Pensjon, trygd eller annen støtte fra staten får han ikke.

- Hvis sønnen min mister jobben er det krise og da vet jeg ikke hva vi skal gjøre, sier han.

- Er det aktuelt å flytte inn til en storby?

- Jeg er for gammel og kan ikke finne en jobb. Kanskje for sønnen min, sier Ma.

Investeringskåte bedrifter i kø – også norske

SHANGHAI (b-a): Du trenger ikke lokke norske og utenlandske firmaer med garantier og støtteordninger for at de skal investere i Kina. De kommer løpende helt frivillig.

På en slette 120 kilometer fra Shanghai, på sørsiden av den mektige Yangtze-elva, jobber 120 mann i oransje kjeledresser fordelt på to nitimers skift. Foreløpig er det bare en kontorbrakke og et virvar av stålstenger, murblokker og rør som bærer bud om det som i løpet av 2005 skal bli en topp moderne malingfabrikk eid av norske Jotun.

Siden 1993. Sandefjord-bedriften har vært i Kina siden 1993 og har de siste årene hatt en årlig vekst i omsetningen i Kina på om lag 45 pro-

sent. I 2004 lå den totale omsetningen på rundt 60 millioner amerikanske dollar i gigantlandet.

- Grunnet til at vi satset i Kina til å begynne med var kombinasjonen lave kostnader og nærheten til et stort marked, forteller Geir Bø, som er sjef for Jotuns virksomhet i Kina.

Han er imponert over hvordan forholdene er blitt lagt til rette for Jotun.

- Den nye fabrikk ligger jo i frihandelssonen Zhangjiagang. Myndighetene er svært velvillig innstilt og vi har gode betingelser. Kvaliteten på arbeidskraften er også gjennomgående høy og kineserne viser en veldig vilje til omstilling og læring, sier Bø.

Slike frihandelszoner har vært et

”

Grunnen til at vi satset i Kina var lave kostnader og nærheten til et stort marked.

Geir Bø, sjef for Jotuns malingsfabrikk i Kina.

viktig redskap for kinesiske myndigheter og etter en forsiktig oppstart med fire soner på begynnelsen av 1980-tallet er man nå oppe i et hundretalls.

Alle vil til Kina. Jotun er ikke alene om å satse i Kina. I 2004 signerte utenlandske firmaer kontrakter for 153 milliarder amerikanske dollar. Noe som gjorde Kina til verdens største mottager av utenlandske investeringer og en økning på om lag 33 prosent fra året før. Siden 1980 har om lag 545 milliarder amerikanske dollar ankommet Kina som utenlandske investeringer. Jotun og en rekke andre internasjonale firmaer har på denne måten bidratt til Kinas økonomiske utvikling.

NORSK BISTAND TIL KINA

■ Årlig norsk bistand til Kina har de senere år ligget på til sammen ca. 80-90 millioner kroner, og det er ventet at tallene for 2004 vil ligge på om lag samme nivå.

■ Viktige sektorer er miljøbistand og dialog om menneskerettigheter.

■ Det gis også støtte til kultursamarbeid mellom norske og kinesiske institusjoner, til tjenestetende prosjekter innen helse og utdanning kanalisert gjennom frivillige organisasjoner, samt en viss støtte til miljøorienterte næringslivsetableringer i Kina (gjennom Norads ordninger).

Mugabe beholder grepet

Opposisjonen i tvil om kamp-strategien framover

BULAWAYO (b-a): Valg-seieren for Robert Mugabe og hans parti 31. mars forsterker argumentene til dem som mener at endringene i det sørafrikanske landet ikke vil skje ved hjelp av stemmesedlene. Mugabe selv lover å slå ned ethvert tilløp til folkeopprør.

• I ZIMBABWE:
WILSON JOHWA

ZIMBABWE

Opposisjonspartiet Movement for Democratic Change (MDC) godkjenner ikke resultatet, og hevder at Zimbabwes sjettede parlamentsvalg i historien er trikset med. MDCs partiledere sier at de nå vender tilbake til tenkeboksen. Men den eneste utveien for partiet kan være masse-mobilisering.

Massiv fordømmelse. Vestlige regjeringer, inkludert tidligere koloniherre Storbritannia, har fordømt valget. Amerikanske myndigheter beskrev hele valgprosessen som «svært korrupt».

En delegasjon fra den regionale samarbeidsorganisasjonen Southern African Development Community (SADC) har sagt at de vil etterforske opposisjonens påstander om alvorlig valgfusk. I 32 av til sammen 120 stemmekretser har det kommet alvorlige anklager.

- Resultatene som kandidatene selv skrev under på ute på stemmestasjonene var ikke de samme som ble annonsert på nasjonalt fjernsyn, sa Phumuzile Mlambo-Ngcuka, leder for SADC-delegasjonen på en pressekonferanse etter valget.

Uttalelsene fra SADC er uvanlige i afrikansk sammenheng. Derimot hevder nabolandet Sør-Afrikas regjeringsdelegasjon etter valget i mars at det «reflekterte folkets vilje» og var «troverdig, lovlig, fritt og rettfærdig og på linje med SADCs retningslinjer for valg gjennomføring».

MDC tilbake. MDC mener valgresultatet reflekterer landets mangelfulle valgprosess. Av 120 seter kapret Robert Mugabes parti Zanu-PF 78 seter, MDC 41, mens ett sete gikk til en uavhengig kandidat.

MDC hadde forhåpninger om å utvide antall seter i forhold til 2000-valget. I stedet fikk de 16 færre kandidater. MDC hevder imidlertid at de egentlig vant så mange som 94 seter.

Medlemmene i det fem år gamle partiet har imidlertid store problemer med å sveile på de heller ikke greidde å få tilstrekkelig med seter til at de kan hindre Mugabe i å få det to tredjedels flertallet han behøver for å foreta grunnlovsendringer. Mugabe har allerede uttalt at han vil presse på for å få gjeninnført et senat eller overhus, som kan fylles opp med noen av hans tapende partifeller.

Sjokk og mistro. I de to siste ukene før valget fylte folkemassen store stadioner for å høre på sine respektive politiske ledere. På selve valgdagen var oppmøtet imidlertid på under 50 prosent. I motsetning til valgene i 2000 og 2002, hvor mange ble drept eller utsatt for politisk vold, gikk valget denne gangen fredelig for seg. I alle stemmelokalene

81 år gamle Robert Mugabe må tåle sterke beskyldninger om valgfusk.

FOTO: ALEXANDER JOE/SCANPIX, AFP

ble det for første gang brukt gjennomskjulte stemmeurner. Men valgobservatører mener at så mange som 25 prosent av de fremmøtte ble avvist fra å stemme – i første rekke på grunn av endringer i valgdistriktene. Endringene skulle gi Zanu-PF fordel i valget.

I motsetning til de forventningene om endring som preget folk under valgkampen, har kunngjøringen av utfallet resultert i sjokk og mistro.

- Framtiden for Zimbabwe ser ikke lys ut, sier den lokale velgeren, Georga Mkhwananzi.

- Valgresultatet gir resten av verden et inntrykk av at dette forferdelige regimet er populært.

Valganalytikere mener Zanu-PFs seier skyldes strategien om å nekte opposisjonens å drive valgkamp på landsbygda. Den overhengende faren for tørke kan også ha virket til regjeringens fordel, ettersom den i de siste månedene har hatt monopol på utdeling av såkorn etter å ha stengt utenlandske givere ute.

Regjeringspartiet opprettholdt også posisjonen fordi det nektet de anslagsvis 3,6 millioner zimbabwære som lever i eksil i utlandet, å stemme.

Ny konstitusjon må til. Lovemore Madhuku, lederen for National Constitutional Assembly (NCA), en ikke-statlig organisasjon som jobber for å få en ny grunnlov, sier at han ikke er overrasket over valgresultatet. Ifølge NCA gir Zimbabwes valglover presidenten mulighet til å «undertrykke» velgernes ønsker. NCA mener videre at en ny, demokratisk konstitusjon er det eneste som kan gi endringer i Zimbabwe.

I en tale noen dager før valget sa Madhuku at det vil vise seg «igjen og igjen» at MDC deltar i valget bare for å vise tilstedeværelse, ikke for å overta makten.

Foreleseren i jus, som er blitt arrestert 13 ganger og som nesten ble banket til døde etter en demonstrasjon, sier at det å delta i et valg er langt enklere enn å gi folk demokrati. Det mener han ikke er mulig under dagens omstendigheter.

- Å presse på for konstitusjonelle endringer betyr ikke at en snakker med Zanu-PF, men snarere at en tvinger det styrende partiet til å godta forandringer ved hjelp av massive demonstrasjoner som gjør det umulig å styre landet, sier han.

Madhuku legger vekt på at målet må være ikke bare å få erstattet Mugabe, men å skape et bredt grunnlag for demokratiske reformer. Ifølge Madhuku har ikke MDC kapasitet til å organisere en slik masse-mobilisering.

Også den katolske erkebiskopen Pius Ncube, som regnes som en av president Mugabes mest frittalende kritikere, har tatt til orde for at fredelige massedemonstrasjoner er eneste mulighet for å få fjernet regjeringen. Men heller ikke han mener at Zimbabwe har en opposisjon som kan få dette til.

Strid om strategi. Etter forrige valg gikk MDC rettens vei med beskyldninger om valgfusk og vold. Denne gangen har MDC-leder Morgan Tsvangirayi utelukket å bruke rettsapparatet, men ikke massedemonstrasjoner.

Partisekretær Welshman Ncube sier at MDC nå må legge om strategien.

- Flertallet av zimbabwære er nedslåtte, desperate og tror at det ikke vil makte å bekjempe diktaturet, sier han.

- Vi må bestemme oss for hvordan vi skal reagere.

Andre MDC-talsmenn har uttrykt skepsis mot massedemonstrasjoner i et land hvor mange av de unge er så sinte at de vil ta opp kampen mot opprørspolitiet, og hvor hæren har forlatt landet til fordel for nabolandene Botswana og Sør-Afrika.

Historisk sett har massedemonstrasjoner ikke vært noen suksess for MDC. Forrige gang Tsvangirai oppfordret befolkningen om å demonstrere, i 2002, ble det en fiasko. Selv ble han anklaget for landsforræderi.

Massivt tiltak. Under en pressekonferanse rett etter at valgresultatet ble kunngjort, advarte Mugabe mot at han vil kunne håndtere enhver folkelig protest. Han sa at hans regjering «vil svare på masseprotester med massive tiltak, noe som selv sagt vil føre til konflikter – alvorlige konflikter».

Den 81 år gamle geriljasoldaten, som ikke vil snakke om hvorvidt han vil trekke seg tilbake før presidentembetet går ut i 2008, har nok en gang full kontroll.

Wilson Johwa er zimbabwisk frilansjournalist.

notiser

Norskfinansierte senter for minerydding i Kroatia

Nylig åpnet et nytt datasenter for minerydding i Kroatia. Senteret skal overføre opplysninger om miner fra militære kart til et moderne informasjonssystem for minerydding. Det norske firmaet ProCultura har levert utstyr og programvare, mens Statens Kartverk har kvalitetssikret leveransen. Hele prosjektet er finansiert av Utenriksdepartementet.

Fremdeles skjuler bakken tusenvis av miner etter Balkan-krigen på 1990-tallet. Enda er rundt 1200 kvadratkilometer infisert av anslagsvis 300 000 miner. Så sent som i fjor ble 14 mennesker drept i mineulykker. Målet er at Kroatia skal være fritt for miner i 2010.

25 år i solidaritet med Namibia

Siden 1980 har Namibiaforeringen på Elverum stått lojalt ved Namibias side – fra frigjøringskamp til selvstendighet og deretter i videre innsats for utvikling. I mars var «halve» Elverum i hovedstaden Windhoek for å feire 25-årsjubileumet for samarbeidet.

- For oss i Namibia er Elverum synonymt med helljertet og praktisk solidaritet, sa Namibias statsminister Theo-Ben Gurirab på jubileumsdagen.

Også Norads direktør, Tove Strand, ga Namibiaforeringen honnør for langsiktighet i arbeidet. Norad har dekket 90 prosent av prosjektkostnadene etter 1991.

Undervisning – både grunnskole og yrkesopplæring – har hele tiden vært hovedsatsingen i arbeidet. Fire norske høgskoler er involvert i utvikling og kompetanseoppbygging, særlig innen lærerutdanning.

Gamle mobiltelefoner gir tsunamipenger til Plan Norge

Dangaard Telecom AS, mobilbransjen og Plan Norge har gått sammen om et prosjekt for å sikre gjenoppbyggingen etter tsunamien i Asia. Leverer du inn din gamle mobil, blir den miljøvennlig destruert og Plan får 50 kroner til gjenoppbyggingsarbeid i Sri Lanka, Indonesia og India. I alt er 1500 mobilforhandlere med på dugnaden. Målet er 100 000 innsamlede mobiltelefoner i løpet av ett år, noe som vil bety 5 millioner kroner til Plans gjenoppbyggingsprosjekter.

- Vår oppfordring er å gå på «skattejakt» i skuffer og skap, der de gamle mobiltelefonene gjerne havner, sier generalsekretær Sandro Parmegiani i Plan Norge.

Prestisjefyllt Afrika-kommisjon

Britiske sosialdemokrater går i bresjen for en mer aktiv Afrika-politikk

LONDON (b-a): Tre menn kommer til å legge bredside til for at en «Marshall-plan» for Afrika skal bli resultatet av G8-møtet i Skottland i sommer. De tre er statsminister Tony Blair, finansminister Gordon Brown og utviklingsminister Hilary Benn.

I STORBRITANNIA:
TONE BRATTELI

UTVIKLINGSPOLITIKK Den over 400 sider lange og prestisjetunge rapporten fra Tony Blairs «Afrika-kommisjon» ble lagt fram like før påske. Samtidig satte politikere, næringslivsfolk, fagfolk og journalister fra hele verden hverandre stevne i London – med BBC som arrangør. Deltakerne ville se med både optimistiske og kritiske briller på kommisjonens arbeid, for som Peter Hardstaff i World Development Movement sier det:

– Det har vært mange kommisjoner som tar opp situasjonen i utviklingsland og som har levert tusenvis av nøye utvalgte ord. De er blitt tatt varmt imot og så puttet i en skuff der de samler støv.

Vår felles interesse. Sangeren Bob Geldof – som satte i gang «Band Aid» for tjue år siden – er blitt en frontfigur for Afrika-kommisjonen og rapporten som bærer tittelen «Vår felles interesse». Bistandsaktuelt spurte ham hvordan han ser på de første reaksjonene fra gamle skeptikere i bransjen. – Jeg blir syk av å høre på at vi har hørt alt som står i rapporten før, sier han. – Hvis det er tilfellet, hvorfor har vi da ikke gjort noe? spør han.

Fra talerstolen sier Geldof at han ikke vil se enda et barn dø på fjernsynsskjermen når han kommer hjem om kvelden, men han vet det vil skje. Den aldrende rockartisten

Den irske rockeartisten og aktivisten **Bob Geldof** var sentral under lanseringen da rapporten fra Tony Blairs Afrika-kommisjon ble lagt fram i London 11. mars. **Tony Blair** og Sør-Afrikas finansminister **Trevor Manuel**.

inviterer alle til å være med på et kjempeløft slik at Afrika sør for Sahara kan nå tusenårsmålene innen 2015. Og offeret?

– Dersom G8-landene følger opp alle forslagene i rapporten vil det koste hver innbygger i disse landene

en halv tyggegummi per dag, sier Geldof.

Handel viktig. Når verdens rikeste og mektigste land møtes i Skottland i sommer har Storbritannia lederskapet. Samme land vil ha lederska-

pet i EU andre halvår i år. Forventningene til G8-møtet er store, men Tony Blair og hans menn akter også å tråkle forslagene fra kommisjonen inn i EU-systemet. Peter Mandelson, som er EU-kommisær for handel, sier til Bistandsaktuelt at EU må

Konflikter vil toppe FN-toppmøtet i september

I september skal delegater fra hele verden møtes i FN-bygningen – noen titalls kvartaler unna «Ground Zero». Der skal de enes om omfattende reformer, blant annet for å gjøre FN bedre rustet til å takle sikkerhetsutfordringer.

• ELLEN HOFVANG

FN Rett før påske la FNs generalsekretær fram sine forslag til verdens statsledere. Annan skisserer det han selv kaller de mest omfattende reformene i FNs historie – reformer knyttet til både sikkerhet, utvikling og menneskerettigheter.

Nupi-forsker Espen Barth Eide har tro på at forslagene fra Kofi Annan kan gi et sterkere FN som er bedre i stand til å håndtere konflikter. Men reformforslagene for sikkerhetsrådet har han lite sans for.

Mer intervensjon? Selv om sikkerhet og konflikthåndtering står sentralt i rapporten, mener Nupi-for-

sker Espen Barth Eide likevel ikke at Annan skisserer et FN som lettere vil gripe inn i konflikter:

– Men det er et FN som forsøker å ta alvorlig de erfaringene man har – fra for eksempel Rwanda, sier Eide.

Rapporten slår fast at FN har tilstrekkelig mulighet til å bruke makt under dagens charter, men legger opp til en drøfting av prinsippene for hvordan organisasjonen skal bruke makt.

– Det er mange flere eksempler på at FN ikke vet hva man skal gjøre etter at man har grepet inn i en konflikt, enn det er eksempler på at man faktisk ikke har grepet inn, sier Barth Eide.

Soldater til feil tid. Problemet er hva man skal gjøre etter at man har tatt hånd om konflikten i en første fase. Her har Nupi-forskeren tro på at den foreslåtte «fredsbyggingskommisjonen» kan bli viktig for en mer målrettet innsats i FN-regi.

– Ofte er det ikke penger som er problemet, men mangel på koordinering og timing. Man gjør riktige ting på feil tidspunkt. Den militære innsatsen er gjerne på sitt største og beste når det ikke lenger er mest

”

De to modellene for reformer av Sikkerhetsrådet er dårlige svar på et ikke-problem.

Espen Barth Eide, Nupi-forsker.

bruk for den, sier han.

Ny rapport. Generelt mener Eide det har skjedd en forbedring når det gjelder koblingen av utvikling og sikkerhetsspørsmål de siste årene, blant annet gjennom samarbeid mellom UNDP og FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner.

Er så forslagene i Annans rapport egnet til å møte utfordringen verdensorganisasjonen står overfor?

– Ja, forslagene til Annan er egnet til å gjøre noe med de sentrale problemene, mener Barth Eide. Men forslagene til reformer av Sikkerhetsrådet har han liten tro på:

– Jeg tror ikke de blir enige om

KOFI ANNANS FORSLAG

- Land som ennå ikke har gjort det, må tidfeste målet om 0,7 prosent av BNI i bistand.
- Opptil 100 prosent gjeldslette for HIPC-land, og betydelig økt gjeldslette for mellominntektsland.
- Statsledere må forplikte seg til en ny konsensus om sikkerhet, basert på at sikkerhet, utvikling og menneskerettigheter hører sammen.
- Landene må bli enige om å sette ut i livet FNs strategi mot terrorisme, samt komme fram til en omfattende konvensjon mot terrorisme.
- Sikkerhetsrådet må vedta en resolusjon som fastsetter prinsipper for bruk av makt.
- FN må etablere en fredsbyggingskommisjon.
- Generalforsamlingen og FNs økonomiske og sosiale råd må reformeres.
- Sikkerhetsrådet må bli mer representativt.
- Den eksisterende menneskerettighetskommisjonen erstattes av et menneskerettighetsråd.

I panelet sitter (fra v.) **Anna Tibaijuka** fra UN-Habitat, finansminister **Gordon Brown**, statsminister
FOTO: SCANPIX/REUTERS/STEPHEN HIRD

spille en mer sentral rolle i gjennomføringen av en slik politikk. Om det oppstår betenkeligheter fra USA og Japan håper han EU tar ledertrøyen.

Mandelson ønsker også at det skal fokuseres mer på handel som

en del av løsningen. – Jeg er overbevist om at det finnes millioner av forbrukere i Europa som er villige til å betale en rettferdig pris for varer, sier han. Han ønsker å åpne markedene fullstendig for verdens fattige.

MEDLEMMENE AV KOMMISSJONEN

- Tony Blair, statsminister
- Gordon Brown, finansminister
- Hilary Benn, utviklingsminister
- Michel Camdessus, tidligere sjef for Det Internasjonale Pengefondet (IMF)
- Bob Geldof, musiker
- Meles Zenawi, statsminister i Etiopia
- Trevor Manuel, finansminister i Sør-Afrika
- Ralph Goodale, finansminister i Canada
- Nancy Kassenbaum Baker, tidligere senator i USA
- K. Y. Amoako, FNs økonomiske kommisjon for Afrika
- Benjamin Mkapa, Presedent i Tanzania
- L. K. Mohohlo, Bank of Botswana
- Anna Tibaijuka, UN Habitat, Tanzania
- T. J. Thiam, director, Elfenbenkysten
- William Kakema, leder av Uganda Manufacturers Association
- Fola Adeola, Leder av Fate Foundation, Nigeria

FORSLAGENE

De viktigste forslagene i den over 400 sider lange rapporten er:

- Kamp mot korrupsjon.
- Avskrive gjelden.
- Økte bevilgninger til helse, særlig aids.
- Tilbud om fri grunnutdanning.
- Vestlig støtte til afrikansk fredsutvikling.
- Stoppe vestlig salg av våpen til konfliktområder.
- Bistanden fra rike land til Afrika foreslås fordoblet – noe som innebærer en økning på 25 millioner dollar årlig i årene 2010 til 2015.

Les hele rapporten på:
www.commissionforafrica.org

” Dette vil koste hver innbygger i de rike landene en halv tyggummi per dag.

Bob Geldof, aktivist og rocke-musiker.

Afrika i trøbbel. Tony Blair vil få en tøff jobb med å få hele G8 med på alle forslagene. USA er langt fra klar til å oppfylle det gamle målet om 0,7 prosent av bruttoansjoninntekten til bistand. Gordon Browns tanke om en egen internasjonal økonomisk mekanisme kan møte både motstand og motforslag, som franskmennenes forslag om skatt på internasjonale pengetransaksjoner.

Møtet i Skottland blir den store styrkeprøven, men observatører i pressen var nokså samstemte i at man nå gjør et seriøst forsøk på å ta noen skritt videre. Tony Blair ønsker å ha ledertrøya i denne marsjen.

Må ta ansvar selv. Tanzanianske Anna Tibaijuka, generalsekretær i UN-HABITAT og medlem av kommisjonen, sier til Bistandsaktuelt at Afrika er et kontinent i trøbbel, men

at kommisjonen gjennom sin analyse har vist at det også er et kontinent med potensial.

Tibaijuka er ikke tilhenger av at afrikanerne skal sitte og vente på oppfølgingen av denne og andre kommisjoner.

– Afrikanerne må selv ta et tak dersom vi skal ha noe håp om å få det internasjonale samfunnet med oss, sier hun.

Politisk ledelse i det norske utenriksdepartementet gleder seg også over Blair-kommisjonens rapport.

– Rapporten er i store trekk i tråd med norsk utviklingspolitikk, spesielt med tanke på økte overføringer, styrking av regionale organisasjoner og fokus på godt styresett og kapasitet. Norge støtter forslaget om en dobling av bistanden til Afrika, sier politisk rådgiver for utviklingsministeren David Hansen (KrF).

endringer her, og etter min mening er de to forslagene dårlige svar på et ikke-problem, slår han fast.

– Et ikke-problem?

– Det er blitt en fikks ide at Sikkerhetsrådet må reformeres nå. FN har mange andre problemer som er mer presserende å løse, sier Espen Barth Eide.

Han peker på at strukturen på dagens råd reflekterer tankegangen i 1945, der «alle land var like, men stormaktene var likere enn andre». Dersom man skal reformere Sikkerhetsrådet må man tenke på en ny måte og la regionale organisasjoner som EU og Den afrikanske union slippe til. I dag er man ikke kom-

met dit at det er mulig, mener han.

– De som tror at Sikkerhetsrådet blir mer representativt ved at det utvides med flere faste plasser tenker helt feil. Frankrike representerer ikke meg og India representerer ikke Pakistan. Å tro at man får et nytt Sikkerhetsråd på denne måten, er som å tro at programmene for

«midlife update» av F16-fly gir deg et nytt fly, sier forskeren.

Han understreker at dersom Sikkerhetsrådet skal utvides anser han det som selvsagt at India får en plass, og understreker at det er modellen som er gal, ikke kandidatlandene.

Aktivister og frivillige organisasjoner stenges ute fra møtet

Under FN-toppmøtet i New York i september, som skal behandle reformer i FN-systemet og tusenårs-målene «5 år etter», må aktivistene holde seg ute i gatene – de slipper ikke inn i FN-bygget.

Frivillige organisasjoner er oppbrakt over at de ikke tas med på råd fram mot FN-toppmøtet, og at de ikke får slippe inn i møtene med mindre de er invitert med som del av nasjonale delegasjoner.

– Dette er et tilbakeslag for den positive utviklingen siden Rio-konferansen i 1992, med økende deltakelse fra det sivile samfunn i toppmøter, sier Morten Eriksen i paraply-

organisasjonen Forum for utvikling og miljø.

Samstemte søstre. Sammen med søsterparaplyer i Sverige, Danmark og Finland har ForUM skrevet brev til de nordiske utviklingsministrene. De krever blant annet at konsultasjonene i FN fram mot september blir åpne slik at organisasjonene kan delta, at det under NGO-konsultasjonen (møte for ikke-statlige organisasjoner, red.anm.) i juni blir en reell dialog med beslutningstakerne og at en gruppe på 100 NGO-representanter må slippe inn i møtene i FN-bygget.

Les brevet til de nordiske utviklingsministrene:
www.forumfor.no

– Organisasjonene har en viktig rolle for å presse regjeringene i forkant. Men det er også viktig at de har vært til stede på møtet og kan konfrontere regjeringene i etterkant der løftene ikke blir fulgt opp, sier Eriksen.

Mikro-toppmøte. Forum er heller ikke fornøyd med det norske opplegget for deltakelse fra sivilsamfunnet, der det vises til at den omfattende høringen rundt utviklingsmeldingen i fjor kan fungere som høring før tusenårstoppmøtet. Politisk rådgiver i UD, David Hansen, mener organisasjonene ikke har

noen grunn til å kritiske norske myndigheter.

– Vi hadde en grundig høringsrunde knyttet til tusenårsmålene under arbeidet med utviklingsmeldingen, og det gir ikke mening å sette i gang det samme en gang til, sier han. Men Hansen understreker at UD arbeider for at synspunkter fra det sivile samfunn skal bli hørt.

– Jeg har foreslått et «mikro-toppmøte» på nordisk plan nå i vår, der regjeringer og frivillige organisasjoner kan utveksle synspunkter, sier Hansen. Foreløpig har ikke de andre nordiske landene tatt stilling til initiativet.

– Misbruk av statistikk

Norsk barneforsker advarer mot overdrivelser i FNs aids- og barne-statistikk

Barneforsker Anne Kielland, med bakgrunn fra blant annet Verdensbanken, reagerer på bistandsbransjens bruk av FN-statistikk om hiv/aids og foreldreløse. – Hvor hensiktsmessig er det å operere med statistiske definisjoner som fører til stadig grovere overdrivelser og misforståelser? spør hun.

• GUNNAR ZACHRISEN

BARN OG AIDS Den norske barneforskeren har i over ti år arbeidet med spørsmål knyttet til barn og sårbarhet, med særlig fokus på Afrika sør for Sahara. – Det er uheldig at overdrivelser og propaganda får råde grunnen. Dette fører til feilprioriteringer og redusert effektivitet i bistanden. De nødlidende i verden – og i særdeleshet sårbare barn – fortjener en rettfærdig vurdering av sine behov i konkurransen om vår bistand, sier Kielland.

Hun viser til at mens pengene nå strømmer til prosjekter for barn som er berørt av hiv/aids i Afrika, er det mange andre grupper av minst like sårbare barn som får liten oppmerksomhet: gatebarn, barnearbeidere, barn berørt av væpnet konflikt, og barn som lever med funksjonshemninger er noen eksempler.

Statistikken påvirkes. – Det glemmes ofte at bistand er business, og preget av konkurranse mellom faggrupper, multilaterale organisasjoner og selv temaavdelinger internt i disse organisasjonene. Dette vil også påvirke beregningen og bruken av den statistikken som utvikles av de samme organisasjonene, sier Kielland.

Den norske forskeren har blant annet representert Verdensbanken i prosessen rundt utvikling av offisielle statistiske indikatorer for barnesårbarhet. Arbeidet ledes av FN-organisasjonene UNAIDS og UNICEF – med støtte fra den statlige amerikanske bistandsorganisasjonen USAID.

– I denne prosessen ble «barnesårbarhet» operasjonelt definert til nesten utelukkende å omfatte barn berørt av hiv/aids. Dermed vil gruppen av barn som i fremtiden skal regnes som «sårbare» ekskludere mange kritisk utsatte barn som ikke er direkte berørt av hiv/aids. Samtidig inkluderes også mange enforeldrebarn som ikke er spesielt sårbare, sier Kielland.

Hun viser til ulike eksempler på det hun mener er tvilsom bruk av statistikk. Mens UNAIDS for eksempel rapporterer om en «eksplosjon» i antallet foreldreløse barn i Afrika, er virkeligheten mindre dramatisk.

– Det er riktig at antallet foreldreløse barn øker, men økningen tilsvarende befolkningsveksten i regionen. Andelen foreldreløse barn i befolkningen stiger altså ikke, sier hun – og viser til tall med liten skrift i FN-rapporten «Children on the Brink» (COTB). Den samme FN-rapporten, som er selve bibelen når det gjelder foreldreløse, fastslår med stort trykk at hele 12 prosent av Afrikas barn er foreldreløse.

Alene og forlatt? Ifølge Kielland krever det årvåkenhet for å oppdage at definisjonene av «foreldreløs» i liten

Barnearbeiderne er blant de som glemmes når alt fokus rettes mot de barna som er berørt av hiv/aids, mener den norske barneforskeren Anne Kielland. FOTO: ANNE KIELLAND

grad samsvarer med vanlige fortolkninger.

– Begrepet brukes på en forvirrende og lite hensiktsmessig måte. De aller fleste oppfatter intuitivt «en foreldreløs» som et barn som har mistet begge sine foreldre, og således er alene og forlatt i verden. Det blir dermed vesentlig å gjøre oppmerksom på at den offisielle definisjonen nylig ble justert fra å omfatte barn som har mistet «begge foreldrene eller sin mor» til å omfatte barn som har mistet «minst én av foreldrene», sier Kielland.

Når FNs «bruttodefinitjon» for foreldreløse i Afrika legges til grunn, er det altså 12 prosent av barna som er såkalt foreldreløse. Imidlertid er det kun 2 prosent av barna som har mistet begge foreldrene. – Dette siste tallet refereres det sjelden til, mens det første er i hyppig bruk, og det gjøres ikke mye for å oppklare de misforståelsene dette skaper, sier Kielland.

Økt alder, flere foreldreløse. Ifølge Kielland er det også gjort andre statistiske definisjonsgrep som har bidratt til å dramatisere «hiv/aids og foreldreløse»-krisa i Afrika. Mellom 2002- og 2004-utgavene av «Children on the Brink» ble aldersgrensen for å bli regnet som «foreldreløst barn» skjøvet tre år oppover – fra 14 til 17 år. – Dette bidro, naturlig nok, til at man i 2004 kunne rapportere om en ytterligere økning i absolutte tall, sier hun.

– Det er imidlertid påfallende at antatt andel foreldreløse ikke økte med definisjonsendringen, siden sjansen for å bli foreldreløs jo øker

med alder. Den nye definisjonen kan dermed ha bidratt til å dekke over en nedskrivning av antatt andel foreldreløse, sier hun.

Den norske barneforskeren viser også til at selve tallmaterialet bak statistikkene er omstridt.

– Det er vesentlig å huske på at FN-statistikk på disse områdene ofte ikke baserer seg på nasjonale census-data (folketellinger, red.anm.) eller representative husholdsundersøkelser, men stort sett stammer fra ekstrapoleringer (estimerer ut fra sammenlignbare størrelser, red.anm.) og matematiske modellberegninger, sier hun.

Ifølge Kielland blir det i slike modeller lagt inn ulike skjønnsbaserte forutsetninger, og dermed er de også sårbare for politisk påvirkning. Hun peker på at DHS' husholdsmålinger av foreldreløse ligger om lag 25 prosent lavere enn FNs «Children on the Brink».

Et sus gjennom forsamlingen. – Når enkelte afrikanske ledere likevel våger seg på å betvile FN-statistikken, anklages de ofte for å «fornekte» virkeligheten. Dette er en sjokkerende nedlatende reaksjon, mener Kielland.

Selv i den internasjonale «eliten» av fagfolk mener hun det er mange som ikke har forstått barne-statistikken. Hun viser til en opplevelse fra en Verdensbank-konferanse i fjor der en av Sør-Afrikas fremste «barn og aids»-forsker Chris Desmond påpekte at andelen foreldreløse barn i Afrika ikke lenger stiger.

– Da gikk det som et sus gjennom forsamlingen av FN-repre-

sentanter, forskere og representanter fra frivillige organisasjoner. Alle fikk det travelt med å slå opp i årets utgave av «Children on the Brink» for å se om dette kunne stemme. Det gjorde det, men tallet er jo ikke akkurat framhevet, sier Kielland.

Ingen illusjoner. – Du antyder et tiltagende misbruk av statistikk i propagandistisk øyemed. Hva skulle være hensikten?

– For tiden er dette fagområdet dominert av amerikanske penger og amerikanske aktører. Jeg har hatt oppdrag for og samarbeid med flere av disse, samt internasjonale organisasjoner og multinasjonale selskaper, og troen på statistisk objektivitet er blitt nokså svekket, sier Kielland.

Hun viser til at den sittende amerikanske administrasjonen har lansert en storsatsing på hiv/aids i Afrika.

– Bush-administrasjonen har et svært nært forhold til to viktige pressgrupper: legemiddelindustrien og sterkt konservative kristne grupperinger. Både disse gruppene og Bush-administrasjonen har en egeninteresse i å beskrive virkningene av hiv/aids som verst mulig, sier Kielland.

Hun understreker samtidig at hennes kritikk ikke må tolkes som at hun mener at hiv/aids-epidemien eller situasjonen for hiv/aids-rammede barn er uviktig. – Alle er enige om at hiv/aids er alvorlig for Afrika. Vi har imidlertid også et moralsk ansvar for å påpeke at ethvert barn som er sårbart er like viktig, uansett årsak til at det er havnet i en slik situasjon, sier Kielland.

SÅRBARE BARN I AFRIKA

■ Totalt anslås det at det finnes 350 millioner barn i Afrika sør for Sahara (under 18 år).

■ Det anslås at 12 prosent av barna i Afrika (under 18) har mistet enten en eller begge foreldre. De fleste av disse husholdningene oppgir at barna mangler en far.

■ 28 prosent av de foreldreløse barna i Afrika har mistet en eller begge foreldre pga. aids, 72 prosent av andre grunner enn hiv/aids.

■ Litt over 2 prosent av barna i Afrika – 7,7 mill. barn – har opplevd at begge foreldrene dør. Av disse anslår man at 4,6 mill. barn (drøyt 1 prosent av alle) har mistet foreldrene pga. aids.

■ Tallene som er nevnt ovenfor stammer fra FN-rapporten «Children on the Brink». De 26 tilgjengelige DHS-undersøkelsene i Afrika sør for Sahara (unntatt Rwanda) gir lavere tall enn FNs for barn som har mistet begge foreldrene. Her oppgis det at i gjennomsnitt 0,9 prosent av barna i Afrika har mistet begge foreldrene.

Kilder: Rapporten «Children on the Brink», 2004: www.unicef.org/publications/cob_layout6-013.pdf

DHS (Demographic and Health Surveys): www.measuredhs.com/start.cfm

Når enkelte afrikanere våger seg på å betvile FN-statistikken, er reaksjonene fra FN og vestlige land ofte sjokkerende nedlatende.

Anne Kielland, barneforsker med oppdrag for Verdensbanken.

Nasjonenes tapte formue

AV PARTA DASGUPTA

TETT PÅ AFRIKA

Uttrykket «bærekraftig utvikling» er vanlig, men økonomiske analytikere gir ingen veiledning om hvordan vi skal vurdere hvorvidt et lands økonomiske utvikling er bærekraftig eller ei.

Den berømte rapporten fra Brundtlandkommissjonen i 1987 definerte bærekraftig utvikling som «utvikling som imøtegår dagens behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine». Bærekraftig utvikling krever derfor at hver generasjon testamenterer videre til etterkommerne en minst like stor produksjonsbase som den de selv arvet. Men hvordan skal en generasjon vurdere hvorvidt den etterlater seg en tilstrekkelig stor produksjonsbase?

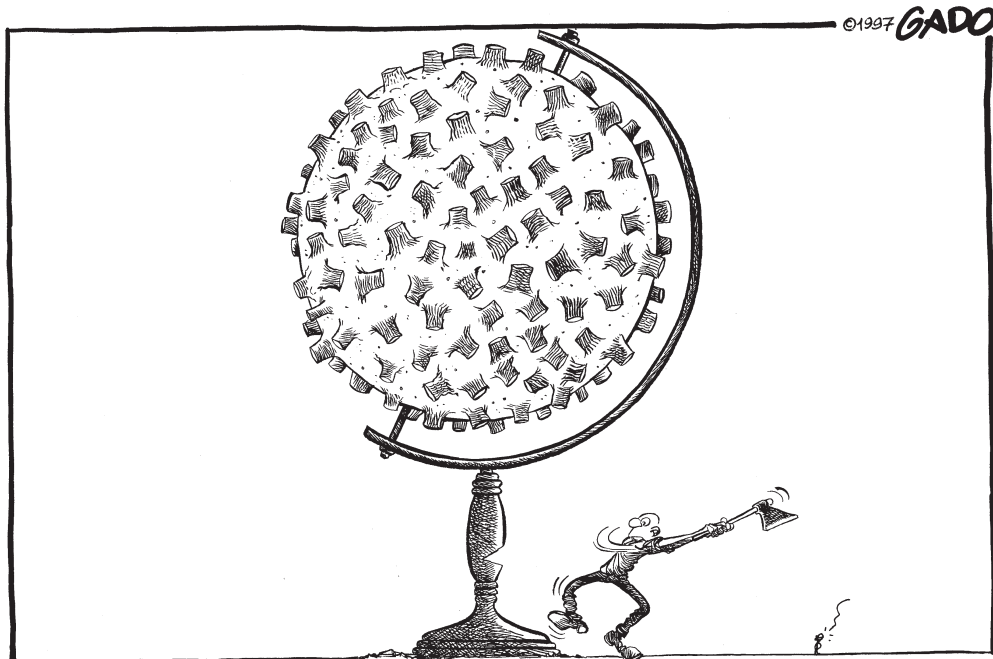
Ifølge økonomer er den riktige måleenheten på en økonomis produksjonsbase formue, som ikke bare inkluderer verdien av ting (bygninger, maskiner, veier), men også «menneskelig» kapital (kunnskap, utdanning og helse), naturressurser (økosystemer, mineraler, fossiler og brennstoff) og institusjoner (regjeringer, sivilt samfunn, domstoler). Utviklingen er bærekraftig så lenge en økonomis formue sett i forhold til dens befolkning, blir ivarettatt over tid. Med andre ord: Økonomisk vekst bør sees på som vekst i formue, ikke vekst i brutto nasjonalprodukt (BNP).

Det er store forskjeller mellom de to. Det finnes mange omstendigheter hvor en nasjons BNP (per person) øker, selv om formue per innbygger reduseres.

Grovt sagt inkluderer disse forholdene voksende markeder innen visse varer og tjenester (produkter basert på naturressurser), koblet sammen med minskende markeder og mangel på felles politikk for naturressurser (økosystem-tjenester). På samme måte som at globale miljøproblemer stadig fører til ekstra belastning på den lokale ressursbasen til verdens fattigste, kan økonomisk vekst i rike land bidra til å redusere formuen for de aller fattigste.

En situasjon hvor BNP øker mens formuen går ned, kan selvsagt ikke vare evig. Når en økonomi spiser av produksjonsbasen for å øke dagens produksjon, vil etter hvert også BNP synke – så sant ikke politikken endres slik at formuen gradvis gjenoppbygges.

Ved å bruke for eksempel data fra Verdensbanken om verdiforring-

TEGNING: GADO

tett på afrika

I serien «Tett på Afrika» vil du møte ledende internasjonale politikere, økonomer og skribenter. Spalten presenteres i et samarbeid med den internasjonale ikke-kommersielle avisorganisasjonen Project Syndicate.

elsen av en rekke naturressurser på lokalt nivå, anslår økonomene at selv om BNP per innbygger på det indiske subkontinentet de tre siste ti-årene har økt, har likevel formuen til den enkelte innbyggeren gått ned. Nedgangen har oppstått fordi, sett i forhold til befolkningsveksten, kapitalinvesteringer, kunnskap og utdanning og bedre institusjoner, har ikke dette kompensert for forringelsen av naturressursene.

I Afrika sør for Sahara har både BNP per innbygger og formuen per innbygger gått ned. Økonomer har også funnet ut at i verdens fattigste regioner (Afrika og det indiske subkontinentet) har befolkningsveksten vært høy. Der har også formuen per innbygger sunket raskere enn andre steder.

Økonomiene i Kina og i OECD-landene har derimot økt både når det gjelder BNP per innbygger og formuen for den enkelte. Disse regionene har mer enn kompensert for nedgangen i naturressurser ved å spare opp andre kapitalverdier. Med andre ord, i løpet av de tre siste årtiene ser den rike delen av verden ut til å ha hatt «bærekraftig utvikling», mens utviklingen i den fattige delen av verden (med unntak av Kina) ikke har vært bærekraftig.

En situasjon hvor BNP øker mens formuen går ned, kan selvsagt ikke vare evig.

Kvantitative studier av bærekraftig utvikling er i en tidlig fase. Til tross for dette kan en argumentere med at dagens formue er vurdert for høyt. Når det gjelder naturressurser har Verdensbanken så langt begrenset seg til å se på karbondioksid, olje og naturgass samt skog.

Mange naturressurser er imidlertid ikke inkludert: Friskt vann, jord, skog som bidragsyter til økosystemet og atmosfæren som en oppsamlere for forurensning som svevestøv, nitrogen og svoveloksid. Dersom disse kategoriene ble tatt med i vurderingen, ville økonomien i de fattigste landene de siste tretti årene – Kina inkludert – se langt verre ut.

Men målene på formue som er samlet opp i nyere tid i den rike delen av verden, er også omstridt. Empiriske studier foretatt av miljøforskere har altfor ofte avslørt at naturressursenes kapasitet til å takle ubalanse, ikke er ubegrenset.

Når absorberingskapasiteten er nådd, kan natursystemet kollapse og bli uproduktivt. Gjenoppbygging er kostbart, både med tanke på tid og materielle ressurser. På den andre siden, dersom for eksempel Atlanterhavsstrømmen som i dag holder den nordlige delen av Europa varmt skulle endre retning på grunn av dagens globale oppvarming, vil endringene bli irreversible.

For å oppsummere så vet vi at opp til visse grenser vil kunnskap, institusjoner og produksjonskapital være et substitutt til naturressurser. Selv om en økonomi mister noe av dens naturressurser, i kvantitet eller kvalitet, vil velstanden kunne øke dersom det investeres nok på andre områder. Den bemerkelsesverdige økningen i jordbruksproduktivitet de siste to århundrene er et eksempel på dette.

Men det er begrensninger i denne «ombyttbarheten»: Kostnaden ved substitutter (inkludert menneskelig kløkt) vil etter en tid kunne øke på en uforutsett måte, fordi nøkkelressurser reduseres. Når de negative konsekvensene skal inkluderes i en vurdering av bærekraftig utvikling, vil formuesveksten i verdens rikeste land trolig vise seg å ha vært langt mindre enn det vi i dag tror.

Sir Partha Dasgupta er professor i økonomi ved University of Cambridge og Fellow of St. John's College. Hans siste bok er «Human Well-Being and the Natural Environment».

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: SCANPIX/EPA/KIRSTY WIGGLESWORTH

- Hvem er dette?
- Hva betyr imam?
- Hva het diktatoren som måtte flykte fra Uganda i 1979?
- I hvilket land ligger Afrikas største naturreservat, Selous?
- Hvilket land har vært styrt av Gurkha-dynastiet siden 1769?
- Sør-Afrikas hovedstad heter ikke lenger Pretoria, hva er det nye navnet?
- Hva kalles plagget de fleste kvinner bærer på Sri Lanka?
- Hva heter den nye presidenten i Mosambik?
- Fra hvilken verdensdel hentet britene gummitreet og spredde det til hele Asia?
- Hvilket folkeslag fra nord grunnla hovedstaden Dhaka i Bangladesh i 1608?
- I hvilket land overtok kongen makten 1. februar 2005 og avsatte statsministeren og hans regjering?
- Hva heter Rudyard Kiplings verdensberømte bok med handling fra det som i dag er Kanah National Park i India?
- Hva var Danmark den første til å avskaffe blant kolonimaktene?
- Addis Abeba er hovedstaden i Etiopia. Hva betyr navnet?
- Byen Karachi ble grunnlagt i 1729 i India. Hvor ligger den i dag?
- Hvor mange urfolksgrupper lever i de tropiske regnskogene?
- Hva menes med ordet trafficking?
- Paul Wolfowitz blir ny president i Verdensbanken 1. juni. Hva heter den avtroppende presidenten?
- Hvor er Vientiane hovedstad?
- Hvilken arabisk tittel bærer Malaysias småkonger?

Svarene finner du på side 23.

Spørrespalten er laget av
Caroline Hvidtsten

ANNONSE

Flerkulturelle og internasjonale studier?

- Flerkulturell forståelse 1, 2 og 3
- Global forståelse 1 og 2
- Utviklingsstudier (bachelorstudium, årsstudium og påbyggingsstudium)

Søknadsfrist: 15. april 2005

Se www.hio.no for mer informasjon og søknadsskjema

Senter for flerkulturelt og internasjonalt arbeid (SEFIA)
Tlf.: 22 45 21 00, e-post: sefia@hio.no

www.hio.no

høgskolen i oslo

Prøv en
annonse i
**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Utvikling – for å kurere eller lindre?

AV ERIK S. REINERT, PROFESSOR VED TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, ESTLAND

KRONIKK

Tusenårsmålene er noble målsetninger i en verden som sårt trenger noe nobel. Likevel representerer disse målene etter mitt syn en dårlig sosialpolitikk på lang sikt. Tusenårsmålene skaper en alvorlig ubalanse mellom utviklingsøkonomi – å kurere fattigdom gjennom radikale strukturendringer og vekst i fattige land – og palliativ økonomi – å lindre symptomene på fattigdom gjennom inntektsoverføringer fra utlandet.

Etter 2. verdenskrig var Marshallplanen en storslått plan for økonomisk utvikling gjennom industrialisering. Marshallhjelpen «omringet» kommunistblokken med et belte av industri og velstand fra Japan og Korea til Norge – gjennom det som må ha vært verdenshistoriens største og mest vellykkede utviklingsprosjekt. Økonomene og frihandelsideologene i Washington måtte gi tapt for et politisk behov for å stoppe spredningen av kommunismen gjennom å skape velstand ved å beskytte industri. Denne beskyttelsen var kjernen i den økonomiske politikken fra Japan til Norge, og man var klar over at beskyttelsen sakte men sikkert skulle bygges ned mot null ettersom prosessen ble fullført.

En storstilt avkolonisering skulle sette i gang industrialiseringsprosessen også i Den tredje verden. I alle verdensdeler skapte denne industrialiseringspolitikken høyere levestandard enn tidligere. De mest vellykkede landene satset på midlertidig beskyttelse av høyteknologi for eksport, i et system som sørget for konkurranse (for eksempel i Korea, som i 1950 var fattigere enn Tanzania). De minst vellykkede landene satset på permanent beskyttelse av moden teknologi, ofte for små markeder og med liten konkurranse (typisk små land i Latin-Amerika og Afrika). Hovedpoenget er imidlertid at velstanden ble betydelig forbedret i alle disse landene.

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

Standard økonomisk teori, modellert etter 1880-årenes fysikk, bygger på forutsetninger som gjør at markedsøkonomien blir en harmonilære: et system som skaper utjevning mellom land (faktorpristjevning). I denne teorien er alle økonomiske aktiviteter kvalitativt like som bærere av økonomisk vekst. Da WTOs generalsekretær Renato Ruggiero priste den «grenseløse økonomiens potensial til å utjevne forhold mellom nasjoner og regioner» var det denne teorien han hadde i tankene. Det finnes imidlertid en annen og erfaringsbasert økonomisk tradisjon som, helt siden slutten av 1400-tallet, har hevdet at det er bedre for et land å ha en lite effektiv industrisektor enn ikke å ha noen industrisektor i det hele tatt. Erfaringen her viser at rask frihandel som avindustrialiserer skaper «faktorprispolarisering», ikke «faktorpristjevning». Land med industri som i forhold til resten av verden ikke er effektiv, bør ifølge denne tradisjonen effektivisere den, ikke nedlegge den. Å avindustrialisere land er noe man brukte å gjøre mot sine verste fiender, ikke mot land man ville hjelpe.

Triumfalismen etter Berlinmurens fall i 1989 ga frihandelsideologien fritt spillerom i den fattige del av verden. USA og Europa, på sin side, beskyttet stort sett de næringene de ville, fra landbruk til produksjon av passasjerfly. De landene som, slik Korea hadde gjort, beskyttet høyteknologiproduksjon for verdensmarkedet, klarte dette veldig bra. Slike land trengte de store markedene frihandelen gav dem. Det er derfor ikke vanskelig å finne land som ble rikere av å åpne opp sin økonomi.

Den andre kategorien land, typisk de som hadde beskyttet nasjo-

Vi har laget en økonomisk verdensordning som maksimiserer verdenshandelen istedenfor å maksimisere velferd for folk flest.

Artikkelen er en kortversjon av en presentasjon på FNs konferanse om Tusenårsmålene i New York 14. og 15. mars. Fullversjon kan lastes ned på www.un.org/docs/ecosoc/meetings/14-15March2005.html (der det dessverre feilaktig står at forfatteren er tilknyttet Universitetet i Oslo).

Frihandelsideologien har hatt fritt spillerom i den fattige del av verden, skriver artikkelforfatteren. Bilde fra Uganda.

ARKIVFOTO: GØRIL TRONDSEN BOOTH

nal industri med moden teknologi og liten konkurranse for et lite hjemmemarked, ble avindustrialisert, og vanlige folks inntekt sank. Figuren ved siden av viser hvordan dette slo ut i Peru: realinntekten var høyest da landet ifølge Verdensbanken gjorde alt galt. Det å åpne opp økonomien førte til sterkt fallende lønninger, men ikke nødvendigvis fallende bruttonasjonalprodukt pr. innbygger, fordi en meget raskt voksende eksportnæring tjente gode penger. Vi har laget en økonomisk verdensordning som maksimiserer verdenshandelen istedenfor å maksimisere velferd for folk flest.

Å forsøke å rette opp den skaden vi ser i figuren i så stor grad bare med «utviklingshjelp» er etter mitt syn en uhyrlighet. De samme personene som gjennom sin sjokkterapi ødela så mange økonomier skal med en ny sjokkterapi av «hjelp» forsøke å lappe på situasjonen, uten at vi analyserer hva som gikk så galt. I økonomier der mer enn halvparten av statsbudsjettet allerede består av «utviklingshjelp» skal enda mer hjelp kanaliseres. Det må isteden legges langt større vekt på å bygge opp et bredt spektrum av næringer i fattige land. Vi må få tilbake forståelsen av hvorfor det bare er land som spesialisere seg på matvareproduksjon som opplever hungersnød og hvorfor halvparten av de som sulter i verden selv er matprodusenter. Hvorfor det er slik at det bare er i industrialiserte land ingen sulter, hvorfor det er slik at jo mindre andel landbruket har i bruttonasjonalproduktet, jo mindre er sjansen for at det finnes sult?

Siste nytt av årsaker til ikke å drive industripolitikk i fattige land er at man kan risikere at noen blir rike på det, det vil føre til «cronyism» og korrupsjon. Dette er et tvers igjennom dårlig argument. Hvordan i all verden tror man at et gigantisk hjelpeapparat for å sette de fattige på trygd ikke skal skape minst like mye korrupsjon, og det en korrupsjon som ikke fører til økt produksjon på samme måte som industribygging gjør?

Vi kan ikke løse dagens enorme fattigdomsproblemer ved å sette fattige land «på trygd» gjennom det antropologen Robert

Paine treffende kaller «velferdskolonialisme». Vi må være oppmerksomme på at USAs nykonservative kan ha et veldig annet syn på «utviklingshjelp» enn det vi selv har, og med Wolfowitz i spissen for Verdensbanken vil dette synet få innpass enten vi vil eller ikke. I boken «The Bell Curve» har to nykonservative lagt ut et program for å løse fattigdomsproblemet i USA gjennom opprettelsen av det de kaller «forvaringsstaten» (the custodial state): «med forvaringsstaten mener vi en mer rundhåndet høyteknologiverksjon av indianerreservatene for en betydelig del av nasjonens befolkning, mens resten av USA forsøker å passe sine egne saker». [1]

Tusenårsmålenes palliative økonomi ligger altfor tett opptil denne planen om å opprette reservater for oppbevaring av de fattige, og altfor fjernt fra å gjøre fattige land rikere gjennom de kraftige strukturendringene som kalles økonomisk utvikling. De representerer derfor en dårlig sosialpolitikk på sikt. Samtidig fortsetter WTOs trykk for ytterligere å åpne økonomier som ennå ikke er modne for det, og vi synes å risikere at norsk utviklingshjelp blir brukt til å «premiere» land som handler mot landets egne langsiktige interesser.

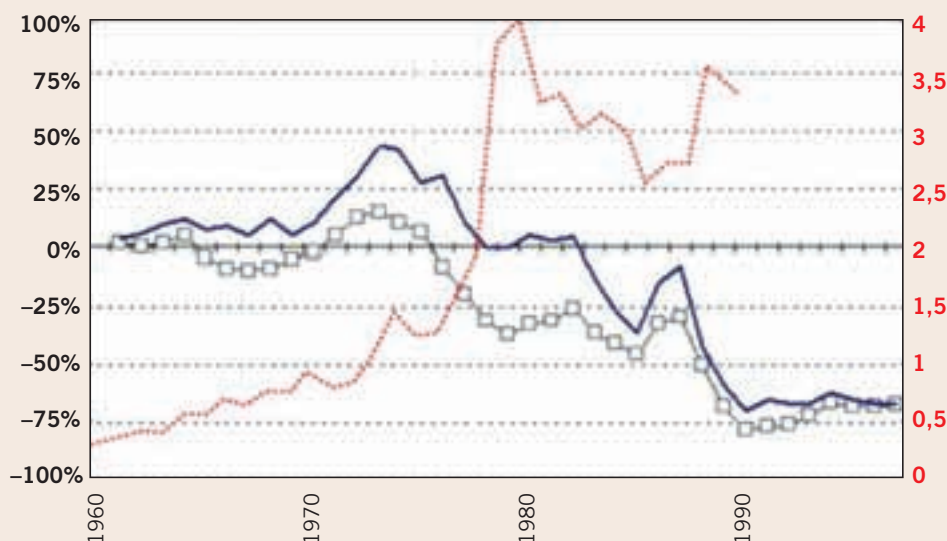
Erik S. Reinert er professor i Teknologi og Utviklingsstrategi ved Tallinn University of Technology, Estland. Han er forfatter av boken «Global Økonomi. Hvordan de rike blir rikere og hvorfor de fattige blir fattige.»

(Oslo, Spartacus Forlag, 2004) og redaktør av boken Globalization, Economic >Development and Inequality: An Alternative Perspective (Cheltenham, Edward Elgar, 2004).

FOTNOTE:

1) «by custodial state, we have in mind a high-tech and more lavish version of the Indian reservation for some substantial minority of the nation's population, while the rest of America tries to go about its business». Herrnstein, Richard J. and Charles Murray: «The Bell Curve. Intelligence and class structure in American life», N.Y., The Free Press, 1994, side 526.

PERU 1960-2000: REALLØNNINGER OG EKSPORT

Kilder: Lønninger: Roca, Santiago & Luis Simabuco, 'Natural Resources, Industrialisation and Fluctuating Standards of Living in Peru, 1950-1997: A Case Study of Activity-Specific Economic Growth', i Reinert, Erik S., Globalization, Economic >Development and Inequality: An Alternative Perspective, Cheltenham, Edward Elgar, >2004. Eksport: Webb, Richard & Graciela Fernández Baca, Perú en Números, Lima, Instituto Cuanto, 2001.

Vi har produsert en økonomisk verdensordning som maksimiserer handel istedenfor å maksimisere velstand for folk flest. Som mange andre land hadde Peru langt høyere reallønninger med en ineffektiv industrisektor enn nå når denne sektoren er sterkt desimert, skriver artikkelforfatteren. (Eksporten er i løpende dollar, slik at den visuelle effekten er noe overdrevet.)

Verdig retrett for Zambias landsfader

AV NEWTON SIBANDA

ZAMBIA

Det er alltid god bruk for en eks-president i Afrika. Men veien mot status som troverdig landsfader kan være lang og kronglete. Stor tålmodighet er nødvendig.

Zambias første president Kenneth Kaunda (81) er en av de få levende eksempler på at det finnes et liv etter presidentskapet for eks-presidenter i Afrika. Muligheter for en verdig avgang etter valgnederlag for afrikanske presidenter viser seg å være en forutsetning for demokratiet i vår del av verden. Det skaper den sirkulasjonen i politikken persongalleri som vi trenger.

Det er lett å forestille seg alle utfordringene for en eks-president. Borte er den nasjonale hyllesten og det internasjonale jetset-livet. Men først og fremst er den sterke maktfølelsen borte. Dessuten er det den store usikkerheten for hvilke skapdører den nye presidenten vil åpne, og hvilke skjæletter som vil falle ut. Det mest groteske eksemplet på en presidents frykt for framtida finnes for tiden i Zambias naboland Zimbabwe.

Afrikanske ledere, som Julius Nyerere og Nelson Mandela, overlot makten til kronprinsene i samme parti. Det gir den beste mulighet for smidige og verdige overganger. Det er når den tidligere presidenten står igjen som en valgtaper at den store utfordringen melder seg.

Kenneth Kaunda gjorde det ikke lett for seg selv i Zambia. Han tapte valget til Frederick Chiluba i 1991 etter en hard valgkamp. Noen få år seinere forsøkte til og med Kaunda å komme tilbake i politikken. Da begikk han en annen stor feil for eks-presidenter.

Kenneth Kaunda hadde det også

vanskelig i mange år etter at han måtte gi fra seg makten i 1991, og han har flere ganger klaget på den dårlige behandling Chiluba-regimet ga familien Kaunda. Før valget i 1996 erklærte Chiluba at Kaunda var statsløs og egentlig fra Malawi. Han fikk også igjennom en lov som krevde at zambiere måtte dokumentere minst to generasjoner i landet for å kunne stille til valg. Kaunda beskyldte også Chilubas statsagenter for å stå bak drapet på sønnen Wezi, som døde under uklare omstendigheter i 1999.

Jeg traff Kaunda ved flere anledningen på slutten av 1990-tallet. Fortsatt med en aura av statsmann, men sliten, frustrert og presset. De fleste trodde at Kaunda var ferdig, at han ville grave seg ned i bitterhet over alt han hadde mistet.

Men Kenneth Kaunda hadde tålmodighet og fortsatt kraft i seg. Han gjorde det kloke trekk å forlate den skitne dag-til-dag politikken, og konsentrerte seg i stedet om noen av de mest sentrale utviklingsutfordringer for Zambia og nabolandene.

Allerede tidlig på 90-tallet hadde Kaunda etablert både Kenneth Kaunda Peace Foundation og Kenneth Kaunda Children of Africa Foundation, som arbeidet mot hiv og aids. Så lenge (til 1997) Kaunda var involvert i partipolitikken ble hans humanitære interesser trukket i tvil. Men snart fikk han stor støtte, både nasjonalt og internasjonalt. Spesielt fikk han troverdighet og sympati, da han offentlig fortalte at hans egen sønn, Masuzyo, døde av aids.

Kaunda har hele tiden uttalt seg i aids-kampanjer på en måte som folk forstår. I den siste tiden har han arbeidet for at alle bør ta hiv-test. Kaunda tok selv testen for noen må-

Kenneth Kaunda er en habil gitarist og synger gjerne for forsamlinger, som her i Oslo under Fredskorpsets rådsmøte i 2004.

FOTO: MWANZO MILLINGA

neder siden, og han viste resultatet (negativt) til alle.

- Kampen mot hiv og aids er en veldig alvorlig sak. Jeg ville gjerne demonstrere alvor ved å ha en hiv-test i full offentlighet, sa Kaunda etter å ha gått og testet seg ved et vanlig helsesenter ved markedet i Lusaka.

Kaunda gjorde det kloke trekk å forlate den skitne dag-til-dag-politikken.

Kenneth Kaunda mangler nå verken respekt eller tillit nasjonalt og internasjonalt. Han begynner å fylle rollen som landsfader på en måte som Zambia trenger. Nylig overrakte president Mwamwasa den aldrende statsmannen «The Grand Commander of the Ea-

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Newton Sibanda er journalist i Zambia.

gle»-ordenen, den høyeste honnør som kan gis noen i Zambia. Kaunda har også fått internasjonal honnør for den viktige jobben han gjorde for frigjøringskampen i Sør-Afrika, og før det flere andre land i regionen. Zambia var en frontlinjestat og huset flytninger fra flere frigjøringsbevegelser. Kaunda hadde også en viktig rolle da Nelson Mandela ble frigitt fra fengsel.

Dermed begynner livets brikker å falle på plass for den tidligere frihetskjemperen som gjorde det kolonialiserte Nord-Rhodesia til den frie og uavhengige staten Zambia. Etter noen år i det politiske og menneskelige mørke, har han ved egen tålmodighet og engasjement plassert seg blant de store afrikanske ledere. Ikke en pompøs gallionsfigur, men en folkelig og aksjonsrettet nestor. Folkeligheten demonstrerer han stadig ved å spille gitar og syng gamle slagere for et overrasket publikum.

Gados verden

Tanzanierenen **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Rikholdig reise i øst

LITTERATUR

Som ung mann reiste småbruker-sønnen Einar Hannisdal fra Osterøy til Kina, og hans kommende kone fulgte etter. Den unge mannen skulle spre Jesu' ord til hedningene i det enorme landet. Det var en oppgave like stor som å flytte fjell. Åtti år etter starter hans barnebarn, journalisten John Einar Sandvand, sine mange reiser i Asia. Nå er det blitt en bok av det der fortid og nåtid knyttes sammen i en interessant og inspirerende mosaikk.

Vi inviteres til en lang reise. Den starter i bymylderet i Hongkong, går videre gjennom Vietnam og Kambodsja, er innom Thailand og Malaysia, vi blir kjent med mennesker i Indonesia og Filippinene. Så drar vi på cruise til Nord-Korea (!), for så å dvele lenge ved steder og begivenheter

bokanmeldelse

John Einar Sandvand:

«Å flytte fjell.

En personlig reise i Asia.»

Aschehoug, 2005.

utenfor turistløypene i Kina. Den nysgjerrige og sosiale Sandvand leder oss fra opplevelse til opplevelse.

Nettopp fordi Sandvand har valgt det skrivegrepet han har – historien om besteforeldrenes slit omgitt av politisk uro og en kultur som er dem fremmed flettet inn i nåtidens historie om den voldsomme dynamikken i Hongkong, etterdønningene etter krigen i Vietnam, det politiske nakketaket fra ledere i

Kina – gjennom dette grepet viser han at krig, konflikt, fattigdom, forfølgelse og slit alltid har ligget der.

Sånt blir det mange refleksjoner av. Men samtidig: I den løypa Sandvand har valgt gir han nære portretter av en rekke aktører på den store arenaen og like nære hverdagsportretter av mennesker som først og fremst er opptatt av de daglige utfordringene livet gir.

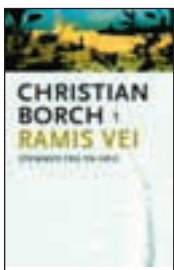
Aftenposten-journalisten Sandvand er en mann som liker å fortelle gode historier – det er det ingen tvil om. Boka er spekket med dem. Han beskriver de underligste måltider, togreiser, gatebildet i storbyene, snakk rundt et glass øl, barnesoldater, overivrige guider som passer på sitt bytte, storslåtte landskaper, stemmer, stillhet, lukter. Det er når

forfatteren går inn i det dampende livet langs sin lange rute at vi får fornemmelsen av å være på reise selv. Og han lar oss håndhilse på en rekke personer som har satt sitt merke på utviklingen av kontinentet og blir litt mer kjent med dem.

Han har hatt så mye å fortelle, Sandvand, at det nesten fyller 400 sider, og her kommer den lille malurten fram. En liten redigering hadde ikke vært så dumt, for her og der kommer gjentakelsene som viser at den siste – og for enhver forfatter nerveslitende – gjennomlesning kanskje ikke er blitt tatt helt alvorlig.

Men først og fremst er dette en bok det er en fryd å lese.

TONE BRATTELI

aktuelle bøker

■ Annerledes om Midtøsten. «Ramis vei» er tittelen på NRK-journalisten Christian Borchs siste bok, med undertittel «Stemmer fra en krig» (Cappelen). Det er en bok som forsøker å bryte ned noen av stereotypene som er skapt i den blodige konflikten mellom israelere og palestinerne. Bokas røde tråd er Rami Aronzon, født i Finland, oppvokst i Norge, immigrant i Israel, student i Norge, psykiater i Israel og kommunelegevikar i Gildeskål i Nord-Norge. I boka møter

vi Ramis venner som blant andre er israelske elitesoldater som heller går i fengsel enn å slåss på Vestbredden og i Gaza. Og palestineren som sniker seg hjem over grensen fra Jerusalem fordi han ikke orker ydmykelsen ved å stå skolerett for israelske 19-åringer med skarpe våpen. Boka er nok et eksempel på at ikke alt for alltid er svart hvitt.

Se etter merket

Fairtrade er en alternativ tilnærming til konvensjonell verdenshandel. Det er et partnerskap mellom produsenter og forbrukere basert på gjensidig nytte og respekt. Fairtrade sørger for at arbeidere i Sør mottar en anstendig pris for arbeidet de gjør og får bedre tilgang til markeder i Nord. Det har som mål å takle de langvarige problemene i Sør gjennom bærekraftig utvikling for marginaliserte og vanskeligstilte produsenter. Fairtrade er et internasjonalt system med egne standarder og garantimerke. Merkeordningen finnes i 20 land i Europa, Nord-Amerika og Japan, i Norge heter merkeordningen Max Havelaar.

din Fairtrade-garanti

KVALITET • ETIKK • MILJØ
www.maxhavelaar.no

Master of Public Administration (MPA)

Deltidsstudium for ledere i offentlig sektor.

Fordypningsretninger:

Strategisk ledelse og internasjonalisering og Helse- og sosialledelse i et internasjonalt perspektiv.

Søknadsfrist 15.06.2005.

For mer informasjon: www.hint.no/mpa
- tlf 74 11 21 36

Norad søker rådgiver(e) innen forskning og høyere utdanning ved Avdeling for sosial utvikling – 1-2 midl. stillinger – SOS 05/07

Avdeling for sosial utvikling er en rådgivende fagavdeling med kompetanse innen faglige og strategiske spørsmål knyttet til avdelingens arbeidsområde.

Avdelingen er en viktig dialogpartner for norske fagmiljøer og mobiliserer og utvikler faglig samarbeid med eksterne miljøer både nasjonalt og internasjonalt. Avdelingen deltar i viktige internasjonale prosesser som har betydning for Norges samarbeidsland.

Avdelingens viktigste oppdragsgivere er ambassader med bistandsansvar, Utenriksdepartementet, Norads øvrige avdelinger og ledelse.

Stillingen(e) er plassert i Gruppe for høyere utdanning og forskning, og tillagt

oppgaver som omfatter faglig rådgivning og utredning innen forskning og høyere utdanning på oppdrag fra ambassader i Norges samarbeidsland og fra Utenriksdepartementet, deltakelse i internasjonale fora og faglig samarbeid, samt faglig utviklings- og analysearbeid.

Det søkes etter medarbeidere med relevant høyere utdanning. Kunnskap om og erfaring fra forsknings- og universitetssamarbeid er nødvendig, samt erfaring med bistand til forskning og høyere utdanning. Erfaring fra bistandssamarbeid vektlegges, samt erfaring fra internasjonalt arbeid, gjerne i tilknytning til internasjonale/regionale organisasjoner.

Vi søker etter personer som er resultatorienterte og som har en kombinasjon av analytiske evner, initiativ og som er gode til å kommunisere. De rette medarbeiderne er i stand til å formidle kunnskap internt i Norad, og i eksterne miljøer nasjonalt og internasjonalt. Vi søker personer som har gode samarbeidsevner og som trives med teamarbeid, men som samtidig er i stand til å arbeide selvstendig. Gode norsk- og engelskkunnskaper skriftlig og muntlig er nødvendig. Spansk og/eller fransk-kunnskap vil være en fordel.

Det må påregnes en del reisevirksomhet i stillingene.

Stillingene lønnes i stillingskode 1434 rådgiver i lønnsstrinn 46-55 avhengig av kompetanse. Tiltredelse sommeren 2005.

Nærmere opplysninger ved avdelingsdirektør Sissel Hodne Steen, tlf. 22240397 eller gruppeleder Sissel Volan, tlf. 22240549.

Søknad vedlagt oppdatert CV merket «SOS 05/07» sendes Norad, Avdeling for sosial utvikling, Postboks 8034 Dep., 0030 Oslo, eller til e-postadresse: post-sos@norad.no.

Søknadsfrist 20. april 2005.

Lyses også ut eksternt.

Adresseforandringer og andre henvendelser om abonnement sendes per e-post til adr-ba@norad.no eller meldes på telefon 22 24 20 59.

bistandsaktuelt

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Morten Lønstad (51) er ansatt som ny generalsekretær i FORUT og tiltrer stillingen 1. mai 2005. Lønstad har vært ansatt hos FORUT i flere perioder og har blant annet vært stedlig representant i Sri Lanka i to og et halvt år. Han er utdannet lærer og har vært både inspektør og rektor i ungdomsskolen.

Terje Heggernes (54) tiltrer stillingen som stedlig representant for FORUT i Sri Lanka 1. mai 2005. Han har vært FORUTs generalsekretær siden starten i 1981 og har ledet organisasjonen fra et enmannsforetak til dagens livskraftige organisasjon med 15 ansatte ved hovedkontoret på Gjøvik og 21 ansatte i tre statlige mottak for asylsøkere. FORUT er den største, norske, humanitære organisasjonen i Sri Lanka.

Lisbeth Pilegaard (37) er ansatt som rådgiver for Flyktningshjelpen i Oslo fra mars 2005. Hun har de siste tre årene jobbet som regional stedlig representant for Flyktningshjelpen for Afghanis-

tan, Iran og Pakistan. Hun er utdannet fra København Universitet i Retorikk som hovedfag og har bakgrunn fra nødhjelps-sektoren med utstasjoneringer og konsulentvirke for forskjellige organisasjoner fortrinnsvis i Øst-Afrika og Balkan siden 1995.

Christian Hellevang valgt til ny styreleder i Youth For Understanding (YFU) Norge. Hellevang har erfaring fra internasjonalt arbeid fra European Democrat Students (EDS), European Student Forum (ESF), European Youth Forum og International Union of Tenants (IUT).

Han har også vært aktiv i nordisk samarbeid. Han har vært ansatt i Ung i Europa og nå er ham medlem av fordelingsutvalget for Comenius Norge. Han har også vært aktiv som bruker av Fredskorpset, både gjennom Vietnør sitt Fredskorpsprosjekt i Vietnam og Leieboerforeningens Fredskorpsprosjekt i Mexico og Venezuela. Hellevang jobber til daglig i Norges Bilbransjeforbund (NBF) og Leieboerforeningen (LBF). Han er Cand.Mag med utdanning fra Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Lillehammer.

Elin Ørjasæter (43) og **Line Seglem Larsen** (18) er oppnevnt som nye styremedlemmer i Plan Norge. Elin Ørjasæter er i dag personaldirektør i Damm forlag. Hun er tidligere kjent som en av Norges mest respekterte hodejegere, spesielt innen kultursektoren, og har blant annet rekruttert ledere til Nasjonalmuseet, Nationaltheatret, Oslo Filharmoniske orkester, Nasjonalbiblioteket og Festsjellene i Bergen. Line Seglem Larsen har på sin side bakgrunn fra URO (Ungdommens rettighetsorgan i Plan Norge) siden 2001, og har tidligere representert organet som observatør i styret.

Anders Christopher Krogh har et prosjektengasjement i Regnskogfondet for å utvikle prosjekter for beskyttelsen av Perus isolerte urbefolkning. Han har tidligere bodd 15 måneder sammen

med nylig kontaktede indianere i regnskogsområdet mellom Peru og Brasil, og har gjennom en årrekke vært aktivt engasjert i beskyttelsen av isolerte urfolk i Peru. Han har studert sosialantropologi og har en bachelorgrad i journalistikk.

Heidi L. Neilson er fra 1. januar ansatt som administrasjonsansvarlig i Regnskogfondet. Hun har erfaring som Fredskorps i Etiopia og prosjektleder for etableringen av Miljøhuset G9 i Oslo. Neilson er utdannet naturforvalter fra Høgskolen i Telemark, har hovedfag i miljø- og utviklingsgeografi ved Universitet i Bergen, og er sertifisert prosjektleder.

Nina Monsen er ansatt som informasjonskonsulent i Norfund fra februar 2005. Hun er journalist, utdannet ved journalisthøgskolen i Harare, Zimbabwe. I tillegg til journalistbakgrunn har Monsen erfaring fra informasjonsarbeid som informasjonskonsulent i Norsk Folkehjelp og som informasjonsansvarlig i Fellesrådet for Afrika. Monsen har jobbet som journalist i Det sørlige Afrika i flere år. Det siste året har hun studert fransk i Genève og jobbet som frilansjournalist blant annet for presseavdelingen i FN.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Britenes kandidat til vervet som ny leder av FNs utviklingsprogram, baronesse Amos.
2. Leder.
3. Idi Amin.
4. Tanzania
5. Nepal.
6. Tshwane.
7. Sari.
8. Armando Guebuza.
9. Sør-Amerika.
10. Mongolene.
11. Nepal.
12. Jungelboken.
13. Slavehandelen.
14. Ny blomst.
15. Pakistan.
16. Om lag 1000.
17. Menneskehandel for å utnytte andres seksualitet.
18. James Wolfensohn.
19. Laos.
20. Sultan.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

notiser

Araberverdenen vil ha frihet og demokrati

Nylig la FNs utviklingsprogram, UNDP, fram den tredje i rekken av UNDP-rapporter om menneskelig utvikling i den arabiske regionen. I rapporten «Arab Human Development Report 2004» kommer det fram at arabere topper listen over mennesker i verden som mener at demokrati er den beste styreform. Men arabere topper samtidig listen over mennesker som opplever størst begrensninger i forhold til politisk innflytelse. En av rapportenes hovedkonklusjoner er at de politiske reformene i de arabiske landene går for sakte, og at tempoet må økes kraftig.

«Med mindre arabiske myndigheter raskt innfører nødvendige reformer, kan landene oppleve sosialt opprør og kaos», advarer forfatterne.

Flere elever i zambiske skoler

Ferske tall fra undervisningsdepartementet i Zambia viser at netto grunnskoleledtakelse økte fra 78 prosent i 2003 til 82 prosent i 2004.

Kvaliteten på utdanningen som tilbys blir et stadig mer sentralt tema. Myndighetene har identifisert antall bøker per elev som en indikator for kvalitet. Foreløpig har ikke tilgangen på bøker klart å holde følge med økningen i antall elever. Fra 2003 til 2004 sank landsgjennomsnittet for bøker per elev fra 1,8 til 1,7.

En annen indikator er antall elever per lærer i grunnskolen. Antallet i 2004 er 52 elever per lærer – samme nivå som i 2003. I 2002 lå tallet på 43. De fleste lærerne i grunnskolen har kun ungdomskoleutdannelse.

Norge er en sentral bidragsyter på

undervisningssektoren i Zambia, og støtten til sektorprogrammet «Ministry of Education Sector Plan» fra 2003 er en av de største bilaterale bistandsavtalene Norge har inngått. Avtalen har en kostnadsramme på 427 millioner kroner over fire år.

FN forlenger i Elfenbenskysten

FN har forlenget mandatet til de 10.000 FN-soldatene som er i Elfenbenskysten med én måned. Soldatene blir nå i landet til fjerde mai i år. Formålet med forlengelsen er at det vil gi lederne for landets ulike geriljagrupper tid til å bli enige om grunnlaget for en varig fredsavtale. De er samlet i Pretoria hvor Sør-Afrikas president Thabo Mbeki er vert for fredsforhandlingene. (Irinnews)

ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt. Navn: .....
 Sendes til: Gate/pb. adresse: .....Leil. nr.....
bistandsaktuelt, Postnr./sted: .....
 Norad, boks 8034 Dep., 0030 Oslo. Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 13. mai

Vil reparere 10.000 fiskebåter

Norsk gründer bidrar til å få Sri Lankas fiskere tilbake på sjøen

En norsk-srilankisk næringslivsleder går nå i bresjen for at titusener av fiskere skal få tilbake sitt levebrød etter tsunami-katastrofen i Sri Lanka. Arnulf Sandvik håper at arbeiderne hans innen året er omme skal ha reparert mellom 7000 og 10.000 fiskebåter.

SRI LANKA

• GUNNAR ZACHRISEN

Knappt et døgn var gått etter at den enorme flodbølgen hadde feid inn over den vakre øya i Sør-Asia, da den fastboende nordmannen Arnulf Sandvik i firmaet AJ Fishing begynte å ta kontakt med venner og forretningsforbindelser i Norge. Målet var å skaffe støtte til nødhjelp og gjenoppbyggingsarbeid. Den 63-årige nordmannen og de ansatte i firmaet AJ Fishing, som blant annet har vært engasjert i produksjon av fiskeliner og glassfiberbåter, var enige om å bidra for å lindre smerten for de katastroferammede kystfiskerne.

Tallene talte sitt tydelige språk om katastrofens omfang for fiskerbefolkningen: Av om lag 40.000 omkomne i Sri Lanka var trolig i overkant av 17.000 fiskere, og blant de gjenlevende om lag 200.000 fiskerne i landet hadde et flertall mistet eller fått skadet sine båter. For disse menneskene og deres familier var inntekten som skulle skaffe dem mat på bordet plutselig forsvunnet. Mange hadde også fått ødelagt sine hjem.

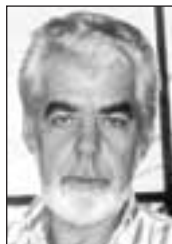
Et flertall var ødelagt. Den norske bedriftsgründeren, som opprinnelig kommer fra Smøla i Møre og Romsdal, gjorde kort tid etter tsunamien et anslag på at mer enn 30.000 båter av totalt cirka 50.000 var ødelagt. Dette anslaget har senere vist seg å stemme bra. Allerede i midten av januar var det første provisoriske båtverkstedet etablert - i regi av det norsksrilankiske firmaet - finansiert med støtte fra norske bekjente og Sandviks private midler.

Så gikk det slag i slag - med pengeinnsamling og nye prosjekter. - I dag har vi tolv stasjoner i gang, og vi regner med syv-åtte til i løpet av et par uker, forteller Sandvik på telefon fra Sri Lanka.

Så langt er om lag 350 fiskebåter blitt gjenopplivet på de ulike glassfiberverkstedene, som er etablert både i tamilske og singalesiske om-

”

Innen året er omme håper vi å ha reparert mellom 7.000 og 10.000 båter.

Arnulf Sandvik, bedriftsleder i Sri Lanka.

Srilankiske fiskere undersøker en ødelagt båt i fiskerlandsbyen Hikkaduwa i den sørlige delen av landet. Et flertall av fiskerne har mistet eller fått ødelagt sine båter.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/YVES HERMAN

råder. Et stort antall båtmotorer er også blitt reparert. I tillegg har firmaet bidratt til å skaffe fiskerne nye garn. De gamle garnene var det lite å gjøre med, ødelagte og innfiltret som de var i rekved og vegetasjon.

Reparerer gratis. Foreløpig er det en lang kø av desperate fiskere som trygler om å få sine båter reparert. Køen ordnes i samarbeid med lokale fiskerlag. Det avkreves ikke egenandel.

- I mange tilfeller er skadene på båtene for store. Det er satt en gren-

se for når det vil være lønnsomt. Vi unnlater å gå i gang dersom reparasjonskostnadene anslås til å bli høyere enn en tredel av prisen for en ny båt, forteller Sandvik.

Ifølge nordmannen, som har drevet næringsvirksomhet på øya siden 1970-tallet, øker omfanget av reparasjonsarbeidet uke for uke. Etableringen av nye verksteder innebærer også at flere hundre srilankesere har fått betalt arbeid.

Fikk Norad-penger. - Det er nå dette begynner å skyte fart. Innen året er omme håper vi å ha reparert

mellom 7.000 og 10.000 båter, sier Sandvik.

Grunnen til at prosjektet etter hvert har kunnet utvikle seg til Sri Lankas foreløpig største innen fiskebåtrepasjon er at den norske stat (via Norad) har bidratt med 1,7 millioner kroner fra «tsunami-potten». I tillegg har også den såkalte «Kystaksjonen», NHO og ulike aktører i norsk næringsliv bidratt. Firmaet AJ Fishing har nå også inngått et samarbeid med den norske bistandsorganisasjonen Forut og vil overta en del av deres båtrepasjonsaktiviteter.

«UNG i en urettferdig verden»

Bistandsaktuelt's tema-avis for 10. klasse og videregående skole kan bestilles i klassesett fra adr-ba@norad.no eller 22 24 20 59. Gratis forsendelse. Nå i revidert 2. opplag.